

Seksuaalinen häirintä kuvataidealalla – juttusarja Taiteilija-lehteen

Anna Salonen

Tekijä(t) Anna Salonen	
Koulutusohjelma Journalismin koulutusohjelma	
Raportin/Opinnäytetyön nimi Seksuaalinen häirintä kuvataidealalla – juttusarja Taiteilija-lehteen	Sivu- ja liitesivumäärä 43 + 22
<p>Opinnäytetyö on muodoltaan toiminnallinen ja se koostuu produktista, joka on toimeksiantona Suomen Taiteilijaseuralle kehitetty juttusarja (ks. liitteet), sekä käsillä olevasta raportista. Juttusarja käsittelee seksuaalista häirintää kotimaisella kuvataidekentällä. Opinnäytetyöllä pyritään vastaamaan tutkimuskysymykseen, miten kehittää onnistunut juttusarja?</p> <p>Tietoperustassa avataan tarkemmin raportissa esiintyvät olennaiset käsitteet. Lisäksi esitellään journalistinen työprosessi, jota on käytetty myös produktin menetelmänä. Journalistiseen työprosessiin kuuluvat työvaiheet ovat ideointi ja suunnittelu, tiedonhankinta, koonti, arviointi ja muokkaus, julkaisu sekä palaute.</p> <p>Ideoinnissa apuna on käytetty benchmarking eli vertaiskehittämismenetelmää. Tiedonhankinnassa olennaista on ollut ammattitaiteilijoille suunnatun verkkokyselyn toteuttaminen. Muilta osin juttusarjan tekeminen on noudattanut perinteisesti journalistista työprosessia.</p> <p>Juttusarjan aiheeksi valikoitui seksuaalinen häirintä, sen ajankohtaisuuden takia. Aihe oli laajasti esillä kotimaisessa mediassa syksyllä 2017, mutta aihetta ei oltu käsitelty kuvataiteilijoiden näkökulmasta. Näin ollen oli aiheellista tehdä Taiteilija-lehteen verkkokysely, jonka avulla selvitettiin kokevatko Suomessa työskentelevät ammattikuvataiteilijat seksuaalista häirintää työssään kuvataidekentällä.</p> <p>Kyselyn vastauksista sekä asiantuntijoiden haastatteluista koostettiin neliosainen juttusarja. Sen osat on julkaistu Taiteilija-lehdessä aikavälillä 20.–29.11.2017.</p> <p>Juttusarjan onnistumista on mitattu seuraavien tavoitteiden avulla: kiinnostavuus, juttusarjamaisuus ja toimeksiantajan tyytyväisyys. Tavoitteiden saavuttamista käydään läpi tarkemmin viimeisessä luvussa, Johtopäätökset. Luvussa käsitellään onnistumisia ja jatkokehittämistarpeita kriittisestä näkökulmasta sekä pyritään vastaamaan esitettyyn tutkimuskysymykseen.</p>	
Asiasanat Journalismi, sukupuolinen häirintä, artikkelit	

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Suomen Taiteilijaseura ja Taiteilija-lehti	2
1.2	Tavoitteet ja kriteerit.....	3
1.3	Käyttämieni lähteiden arviointi.....	4
2	Käsitteet	5
2.1	Juttuaihe ja juttuidea	5
2.2	Juttu ja juttusuunnitelma	5
2.3	Juttutyyppi ja juttusarja.....	6
2.4	Journalistin ohjeet	7
3	Journalistinen työprosessi	8
3.1	Ideointi ja suunnittelu	8
3.2	Tiedonhankinta	10
3.3	Koonti	10
3.4	Editointi	12
3.5	Arviointi ja muokkaus	13
3.6	Julkaisu ja palaute	13
3.7	Oikaisu ja vastine.....	14
4	Menetelmä	15
4.1	Journalistisen työprosessin vaiheet juttusarjan tekemisen rakenteena.....	15
4.2	Työnjako sekä roolini juttusarjan teossa.....	17
4.3	Aikataulu, jossa produkti toteutui.....	17
4.4	Tavoitteiden mittaaminen	18
5	Produktin tekemisen analyysi	20
5.1	Lähtötilanne	20
5.2	Aiheenvalinta	23
5.3	Verkkokyselyn toteuttaminen ja vastausaineiston käyttäminen	24
5.4	Juttusuunnitelma.....	27
5.5	Juttusarjan ensimmäinen osa.....	28
5.6	Juttusarjan toinen ja kolmas osa	29
5.7	Juttusarjan neljäs osa	32
5.8	Toimeksiantajan palaute juttusarjasta	32
6	Johtopäätökset.....	34
6.1	Sarjalle antamieni tavoitteiden täyttyminen	34
6.2	Käytetyt menetelmät	35
6.3	Työn tulosten arviointi	36
6.4	Jatkokehitysideoita toimeksiantajalle	37
6.5	Näin kehität onnistuneen juttusarjan	38

Lähteet	40
Liitteet.....	44
Liite 1. Juttusarjan ensimmäinen osa	44
Liite 2. Juttusarjan toinen osa.....	50
Liite 3. Juttusarjan kolmas osa	56
Liite 4. Juttusarjan neljäs osa	62

1 Johdanto

Seksuaalinen häirintä oli aiheena vahvasti esillä niin kotimaisessa kuin kansainvälisessä mediassa syksyllä 2017. Suurin kohu kosketti elokuva-alalla tapahtunutta vallan väärinkäyttöä sekä seksuaalista häirintää. Myös muilta aloilta paljastui syksyn mittaan häirintätapaauksia, eikä kuvataideala poikennut kuviosta.

Kansainvälisesti tunnetun taidelehden, Artforumin, yhtä kustantajista syytettiin usean naisen seksuaalisesta häirinnästä sekä ahdistelusta (Corbett 2017a). Samaan aikaan joukko taiteenalalla työskenteleviä yhdysvaltalaisia taiteen ammattilaisia julkaisi avoimen kirjeen Not Surprised, jossa kerrotaan seksuaalisen häirinnän olevan ongelma taiteen kentällä. Kirjeen allekirjoitti heti sen julkaisupäivänä, 29. lokakuuta, 1800 henkilöä. (Not Surprised 2017b; Corbett 2017b.)

Tapahtumien johdosta, Suomen Taiteilijaseuran viestintäpäällikkö Miisa Pulkkinen pyysi minua uutisoimaan aiheesta. Sen lisäksi hän ehdotti, että tekisimme kyselyn, jonka avulla selvittäisimme, tapahtuuko kotimaan kuvataidekentällä seksuaalista häirintää ja jos tapahtuu, niin millaista ja koetaanko asia yleisenä alaa vaivaavana ongelmana. Kyselyn tuloksista kehittäisin juttusarjan, joka olisi osa opinnäytetyötäni.

Ennen kyseisen aiheen valikoitumista, olin aikeissa kehittää opinnäytetyökseni uudenlaisen juttusarjaformaatin Taiteilija-lehden käyttöön. Olin syksyllä Suomen Taiteilijaseuralla työharjoittelussa ja huomasin, ettei heidän toimittamassaan Taiteilija-lehdessä ollut lähi-vuosina tehty juttusarjoja. Ajattelin, että juttusarjalla saisi vaihtelevaa ja kiinnostavaa sisältöä lehteen, mikä parhaimmillaan voisi toimia myös lukijoita sitouttavana tekijänä. Koska en ollut aiemmin tehnyt juttusarjaa, haaste kiinnosti kovasti.

Tarkoitukseni oli tutkia erilaisia tehtyjä juttusarjoja ja poimia niistä parhaita paljoja, joista koostaisin kolme erityyppistä juttusarja ideaa. En kuitenkaan ehtinyt saada ideoita valmiiksi, kun suunnitelmiin tuli yllättävä muutos. Tartuimmekin Taiteilija-lehden toimituksen voimin seksuaalisen häirinnän aiheeseen ja aloimme suunnittelemaan ja työstämään kyselyä ammattikuvataiteilijoille.

Suunnittelin ja toteutin juttusarjan yhteistyössä Suomen Taiteilijaseuran viestintäpäällikön ja Taiteilija-lehden päätoimittajan, Miisa Pulkkisen, kanssa. Menetelmänä juttusarjan teossa käytin journalistista työprosessia. Lisäksi ideoinnissa käytin benchmarking-menetel-

mää tarkastelemalla valmiita juttusarjoja ja poimimalla niistä ideoita omaan käyttöön. Tiedonhankinnassa yksi tärkeimmistä asioista oli verkkokyselyn toteuttaminen. Sen kautta saadut vastaukset vaikuttivat suuresti juttusarjan sisältöön ja sen eri osien näkökulmiin.

Juttusarjasta tuli lopulta neliosainen kokonaisuus, joka sisältää julkaistut tekstit:

- *Taiteilija-lehden kysely paljastaa seksuaalisen häirinnän kuvataiteessa*
- *Kuvataideakatemia ja Aalto-yliopisto: Seksuaalista häirintää on tapahtunut*
- *Työoikeuden professori: Oppilaitosten pitää ottaa seksuaalinen häirintä todella vakavasti*
- *Työterveyslaitoksen tutkija: Jos kohtaat seksuaalista häirintää, älä vähättele kokemustasi*

Halusin opinnäytetyöllä selvittää, miten kehittää onnistunut juttusarja. Johtopäätökset -luvussa pohdin, sainko kysymykseen vastausta opinnäytetyöprosessin aikana. Lisäksi jaan neuvoni juttusarjan kehittämisestä muille aiheesta kiinnostuneille. Luvussa kerron myös toimeksiantajalle suunnattuja juttusarjaformaatin jatkokehitysideoista.

1.1 Suomen Taiteilijaseura ja Taiteilija-lehti

Suomen Taiteilijaseura ry (STS) on kuvataiteen asiantuntija- ja vaikuttajajärjestö. STS edustaa yli 3000 ammattikuvataiteilijaa. Jäsenjärjestöihin kuuluvat keskeiset kuvataiteilijoiden liitot: Muu ry, Suomen Kuvataidejärjestöjen liitto, Suomen Kuvanveistäjäliitto, Suomen Taidegraafikot, Taidemaalari liitto ja Valokuvataiteilijoiden liitto. Järjestö on perustettu vuonna 1864. (Suomen Taiteilijaseura 2014.)

STS valvoo ja edistää kuvataiteilijoiden asemaa, työllistymistä sekä lujittaa taiteen tärkeyttä yhteiskunnalle. Se kehittää kuvataidekentän käytäntöjä ja rakenteita sekä tarjoaa ajankohtaista tietoa alasta. Lisäksi STS toimii asiantuntijavaikuttajana sekä kuvataiteilijoiden edunvalvojana. (Suomen Taiteilijaseura 2014.)

Taiteilija-lehti on STS:n kuvataiteilijoille suunnattu verkossa julkaistava ammattilehti, joka tarjoaa lukijoilleen juttukokonaisuuksia ja uutisia sekä kuvataiteilijoista että heidän työhönsä liittyvistä aiheista. Taiteilija-lehti kuuluu Kultti ry:hyn, joka on Kulttuuri-, mielipide- ja tiedelehtien liitto. (Taiteilija-lehti.)

Lehti perustettiin vuonna 1959 ja se toimi ensin printtijulkaisuna. Vuodesta 2012 lehti on ilmestynyt verkossa omilla kotisivuillaan, www.taitelijalehti.fi. (Taiteilija-lehti).

Lehti toimii WordPress-alustalla. Sivulla on neljä kategoriata: etusivu, uutiset, artikkelit, mielipiteet ja kolumnit. Etusivulla näkyy uusimmat uutiset ja uusimmat artikkelit järjestyksessä. Uutiset -osio sisältää lyhyitä uutisia kuvataiteen alaa koskettavista ajankohtaisista asioista.

Myös Artikkelit -osion sisältö on pitkälti ajankohtaista. Se sisältää pidempiä juttuja sekä juttukokonaisuuksia, sekä erilaisia juttutyyppisiä, kuten henkilökuvia, ilmiöjuttuja, kainalojuttuja jne.

Kolumnit ja mielipiteet -osio sisältää sekä Taiteilija-lehden tekijöiden kirjoituksia, kuten päätoimittajan pääkirjoituksia sekä lukijoiden ja esimerkiksi eri taidejärjestöjen mielipidekirjoituksia (Taiteilija-lehti).

Taiteilija-lehden keskimääräinen kuukausittainen lukijamäärä oli noin 4000 vuonna 2017 (Pulkinen 16.4.2018).

1.2 Tavoitteet ja kriteerit

Opinnäytetyöni tavoite on tuottaa lukijoita kiinnostavaa sisältöä juttusarjan muodossa. Koska työ on toimeksianto, on myös tärkeää, että Suomen Taiteilijaseura on tyytyväinen juttusarjaan ja että se julkaistaan. Eli tavoitteet ovat kiinnostavuus, juttusarjamaisuus ja toimeksiantajan tyytyväisyys.

Kiinnostavuutta mitaan juttusarjan saamalla lukijamäärällä, joka selviää Google Analyticsin analysointityökalun avulla. Juttusarjamaisuutta mitaan esimerkiksi siten, että arvioin kuinka yhteneväisiä juttusarjan eri osat ovat keskenään aihepiirin ja ulkoasun suhteen. Toimeksiantajan tyytyväisyyttä mitaan Taiteilija-lehden päätoimittaja Miisa Pulkkiselta juttusarjasta saamani palautteen avulla. Myös, jos juttusarja ylittää osineen julkaisukynnyksen, sen voi ajatella saaneen toimeksiantajan hyväksynnän. Tavoitteiden täyttymiseen liittyviä ehtoja käsitellen tarkemmin neljännessä luvussa, Menetelmät.

Juttusarjaa voi pitää onnistuneena, jos se täyttää suurimman osan antamistani kriteereistä. Luvussa 6, Johtopäätökset, pohdin tarkemmin tavoitteiden täyttymistä ja juttusarjan onnistumista. Kyseisessä luvussa käyn läpi myös yleisesti ajatuksiani siitä, missä onnistuin, mitä olisi voinut tehdä paremmin ja mitä opin.

1.3 Käyttämieni lähteiden arviointi

Tietoperustassa käyn läpi niin opinnäytetyöni kannalta olennaisia käsitteitä kuin myös journalistiseen työprosessiin kuuluvia työnkuvauksia. Olen käyttänyt päälähteinäni kolmea teosta, jotka ovat Maarit Jaakkolan Hyvä journalismi, Maija Töyryn, Panu Rädyn ja Kristiina Kuisman Editointi aikakauslehdessä sekä Heikki Kuutin Mediasanasto.

Kyseisten lähteiden käyttö on turvallinen valinta. Jokainen teos on päivitetty 2000-luvulle ja niiden sisältämä tieto on edelleen hyvin validia. Teokset ovat olleet osana journalismin opetusta Haaga-Heliassa eri kursseilla ja tulleet sitä kautta itselleni tutuiksi.

Näiden lisäksi olen käyttänyt opinnäytetyössä lähteinä lähinnä verkkosivustoja, verkkoleh-
tiä ja sosiaalista mediaa. Olen pyrkinyt varmistamaan, että lähdesivustot ovat ajan tasalla
sekä luotettavien tahojen ylläpitämiä.

2 Käsitteet

Tässä osiossa esitellään käsillä olevan opinnäytetyön kannalta keskeisiä journalistisia käsitteitä.

2.1 Juttuaihe ja juttuidea

Töyryn, Rädyn ja Kuisman mukaan juttuaiheet itsessään eivät ole juttuideoita. He kertovat toimittajien tarjoavan editoijille usein aiheita ideoiden sijaan. Juttuaihe voi olla esimerkiksi ajatus jutusta, joka käsittelee syrjäytymistä. (2008, 67.)

Juttuaiheet liittyvät keskeisesti juttuideoiden kehittämiseen. Aluksi aiheita kannattaa käsitellä kaikessa laajuudessaan. Rajaamalla niistä jalostuu ideoita. Aiheesta muodostunut idea sisältää näkökulman ja käsittelytavan. (Töyry, Rätty & Kuisma 2008, 64–67.)

Töyry ym. korostavat, että juttuideat hioutuvat nopeimmin usean ihmisen voimin. Ensimmäinen juttuidea ei ole yleensä paras mahdollinen, mutta mikä tahansa ajatus saattaa synnyttää ketjureaktion, joka muodostaa hyvän juttuidean. (2008, 64–65.)

Juttuidean toimivuutta voidaan testata tiivistämällä juttuidea pariin yksinkertaiseen lauseeseen, joita kutsutaan premissiksi. Lauseet paljastavat esimerkiksi sen, onko idean aiheen rajauksessa puutteita. Mikäli toimittajalla on vaikeuksia tiivistää ideansa pariin lauseeseen, hän todennäköisesti yrittää mahduttaa juttuunsa liikaa asiaa. (Töyry ym. 2008, 69.)

2.2 Juttu ja juttusuunnitelma

Kuutin mukaan juttu on yleisnimitys kaikille journalistisille aikaansaannoille. Juttu voi tarjota lehtijuttua tai vaikkapa radio- tai tv-ohjelmaa. (2012, 77.) Käsillä olevassa raportissa sanalla juttu tarkoitetaan nimenomaan kirjallista tuotosta.

Kuutti kuvailee jutun olevan sisällön ja muodon yhdistelmä. Juttu koostuu eri osista. Niitä ovat jutun otsikko, ingressi, leipätekstimäinen jutturunko ja väliotsikot sekä kuvallisessa jutussa myös kuvat ja kuvatestit. (2012, 77.)

Juttusuunnitelma syntyy ideoinnin ja tiedonhankinnan tuloksena. Juttusuunnitelma tarkoittaa toimittajan käsitystä jutun sisällöstä, muodosta ja toteutustavasta. Sen perustana voidaan pitää kysymyksiä: kenelle, miksi ja miten juttu tehdään? (Jaakkola 2013, 68.)

Vaikka suunnitelma olisi vain tekijänsä päässä, siitä on pystyttävä kertomaan myös muille. Esimerkiksi toimituskokouksissa juttusuunnitelmien pääkysymykset voidaan käydä lyhyesti läpi. Lisäksi suunnitelmaa voidaan jatkokehittää toimituksen kesken. (Jaakkola 2013, 69.)

Jaakkolan mukaan juttusuunnitelmaa miettiessä kannattaa pohtia seuraavia asioita: aihetta ja sen perustelua, näkökulmaa ja sen perustelua, haastateltavaa ja lähteitä, ydin-kysymyksiä, tekstin rakennetta, tyyliä sekä visuaalista toteutusta. (2013, 68–69.)

2.3 Juttutyyppi ja juttusarja

Kuutin mukaan lehtijournalismissa juttutyyppit on yleisesti jaettu pääkirjoitukseksi, kolumneiksi, arvosteluiksi, pakinaksi, uutiseksi, taustajutuksi tai reportaasiksi (2012, 71).

Myös Editointi aikakauslehdessä -teoksessa edellä mainitut tunnustetaan juttutyypeiksi, mutta kirjassa tekijät korostavat, että juttutyyppillä voidaan tarkoittaa mitä tahansa lehdestä toiseen vakiomuotoisena toistuvaa aineistoa. He määrittelevät juttutyyppin tarkoittavan esimerkiksi tekstille, kuvitukselle, faktalaatikoille ja nostoille annettua vakiintunutta ulkoasua. (Töyry ym. 2008, 55.)

Jaakkolan mukaan toimituksissa esimiehiltä saadut määräykset sekä median muotovaatimukset voivat vaikuttaa niin juttutyyppin valintaan, painotuksiin sekä jutun mittaan. Lisäksi juttutyyppin ja jutussa esille tuotavien asioiden valintaan vaikuttavat myös jutulle asetetut tavoitteet sekä lukijoiden oletetut tarpeet. (2013, 62.)

Kuutin mukaan juttusarja on kahden tai useamman samaa aihepiiriä käsittelevän jutun kokonaisuus. Lisäksi jutut julkaistaan peräkkäisessä järjestyksessä. (2012, 77.) Jaakkolan mukaan juttusarjan yhdistävänä tekijänä voi olla esimerkiksi jutusta toiseen samana toistuva teema, henkilö tai kysymyksenasettelu (2013, 138).

Töyry ym. huomauttavat juttusarjan ja juttutyyppin muistuttavan toisiaan. Käsitteistä ensimmäinen korostaa heistä nimenomaan jutulle annettua muotoa ja jälkimmäinen jutun sisältöä. Esimerkiksi laskettelulehti voi esitellä joka lehdessä lukijoilleen yhden hiihtokeskuksen. (Töyry ym. 2008, 56.)

2.4 Journalistin ohjeet

Taiteilija-lehti kuuluu Kulttuuri-, mielipide- ja tiedelehtien liitto Kultti ry:hyn ja on näin ollen sitoutunut noudattamaan journalistin ohjeita (Taiteilija-lehti; Kultti 2014). Journalistin ohjeiden tavoitteena on tukea sananvapauden toteutumista joukkoviestimissä sekä edesauttaa ammattieettisen keskustelun toteutumista (Julkisen sanan neuvosto 2011). Journalistin ohjeiden rikkomusepäilyjä käsittelee Julkisen sanan neuvosto (JSN), joka on toimittajien ja tiedotusvälineiden kustantajien perustama elin. (Julkisen sanan neuvosto).

3 Journalistinen työprosessi

Kuutin mukaan journalistinen työprosessi tarkoittaa toimitustyön eri vaiheita jäsentävää ja peräkkäistä prosessimallia, joka on ennemminkin sisään rakennettu toimittajien tajuntaan eikä niinkään ulkoinen ohjekirja siitä, miten tulee toimia. Käytännön työssä journalistinen työprosessi on harvemmin peräkkäinen. Sen sijaan eri vaiheet voivat vuorotella. (2012, 72.)

Maarit Jaakkola (2013, 61) on jäsenellyt teoksessaan Hyvä journalismi journalistisen työprosessin kuuteen eri vaiheeseen:

- Ideointi ja suunnittelu
- Tiedonhankinta
- Koonti
- Arviointi ja muokkaus
- Julkaisu
- Palaute

3.1 Ideointi ja suunnittelu

Journalistinen työprosessi lähtee yleensä liikkeelle ideoinnista. Ideoinnilla pyritään rajamaan jostain aiheesta toteutuskelpoinen juttusuunnitelma, jonka pohjana tulee olla jokin näkökulma, esimerkiksi väite, kysymys tai uusi tieto. Ideointiin kuuluu jutun aiheiden, aiheetta rajaavien näkökulmien sekä tiedonlähteiden luova etsiminen. (Jaakkola 2013, 60–65.)

Töyryn ym. mukaan hyvissä ideoissa esiintyy yleispäteviä ominaisuuksia, kuten tarpeellisuus, ajankohtaisuus ja yllättävyys. Tärkeää on, että jokaisella juttuaiheella on jokin merkitys lukijoille. (2008, 65.) Myös Jaakkolan mukaan hyvä idea ei yleensä sovi tavanomaisiin ennakkokäsityksiin, vaan kertoo aiheesta jotain uutta ja tavanomaisesta poikkeavaa. (2013, 66.)

Töyry ym. toteavat jutun olevan sitä kiinnostavampi, mitä enemmän sen aihe koskettaa lukijan tai hänen lähimmäistensä elämään. Heidän mukaansa ”Kiinnostavuus kasvaa, jos lukija kokee hyötyvänsä jutusta.” (Töyry ym. 2008, 68.)

Toimittajille tarjoutuu juttuideoita esimerkiksi tiedotteiden, muiden digitaalisten viestien sekä kuulopuheiden muodossa. Toisinaan ideoita on tuotettava tietoisesti. (Jaakkola 2013, 60.) Mitä enemmän toimittajalla on tietoa maailmasta, sitä vaivattomampaa ideointi on. Tieto ja elämäkokemus auttavat yhdistämään asioita ja tunnistaman uutta tietoa. (Suhola, Turunen, Varis 2005, 49.)

Kun aihe on valittu, ideoijan tulee viipyä sen parissa pitkään ja tarkastella sitä monesta eri näkökulmasta (Jaakkola 2013, 65–66). Töyryn ym. mukaan jutun rajausta voidaan kutsua myös jutun näkökulmaksi (2008, 67).

Jaakkolan mukaan on tärkeää pyrkiä porautumaan aiheen paljon käsitellyn ajattelutavan pinnan alle. Porautuminen onnistuu etsimällä aiheesta tietoa eri lähteistä. Kun aiheelle on valikoitunut jokin näkökulma, sitä voidaan nimittää ideaksi. Näkökulma muotoillaan ydinkysymyksiksi, joihin etsitään lähteistä vastauksia. Näin päästään käsiksi uuteen tietoon. (2013, 65–68.)

Jaakkolan mukaan ideoinnin ja tiedonhankinnan tulos on juttusuunnitelma. Se tarkoittaa kirjoittajan käsitystä jutun sisällöstä, muodosta ja toteutustavasta. Hän esittää juttusuunnitelman perustaksi kolmea kysymystä: ”Kenelle juttu tehdään? Miksi juttu tehdään? Miten juttu tehdään?” (2013, 68.)

Premissien avulla voidaan paljastaa jutun rajauksen puutteet. Jos ideaa ei voida esittää parilla lauseella, juttuun yritetään mahduttaa luultavasti liikaa asiaa. Rajauksen puute voi aiheuttaa ongelmia jutun sisällössä sekä rakenteessa. (Töyry ym. 2008, 68–69.)

Töyryn ym. (2008, 69) mukaan jutun painotuksen muuttaminen materiaalin kokoamisen vaiheessa kuuluu asiaan. Myös Jaakkolan (2013, 69) mukaan suunnan muutoksille kannattaa pysyä avoimena journalistisen työprosessin eri vaiheiden aikana.

Ideointi vaiheessa on jo hyvä miettiä jutun kuvitusta, sillä sen tulee valmistua jutun kanssa samoihin aikoihin, jotta juttu saadaan julkaistua jutun määräaikaan mennessä. (Jaakkola 2013, 62.) Määräajasta voidaan käyttää myös termiä deadline (Töyry ym. 2008, 70).

Suunniteltaessa on hyvä ottaa huomioon se, mistä ja miten halutut kuvat tai kuvitukset hankitaan. Esimerkiksi on tärkeää tietää, tarvitseeko juttukeikalta ottaa kuvia ja ottaako ne toimittaja itse vai pyytäkö hän mukaan kuvaajan. (Jaakkola 2013, 62.)

Kuvia voidaan hankkia myös lähteiltä tai lähdeorganisaatioilta. Niitä voidaan etsiä kuva-pankeista tai kuva-arkistoista. Välillä voi olla tarve tilata jutun yhteyteen kuvituskuvaa tai grafiikkaa. (Jaakkola 2013, 62.)

3.2 Tiedonhankinta

Niin Jaakkola kuin Töyry ym. jakavat toimittajan tiedonlähteet kolmeen kategoriaan: suulliseen, kirjalliseen ja havaintoperäiseen tietoon (2013, 83; 2008, 70).

Suullista tietoa ovat kasvokkain tai esimerkiksi puhelimitse tehdyt haastattelut. Haastattelut voidaan jakaa asiantuntijalähteisiin ja tavallisiin ihmisiin. Asiantuntijalähteitä ovat esimerkiksi viranomaiset, tutkijat tai yhdistysten edustajat. Tavallisilla ihmisillä tarkoitetaan esimerkiksi silminnäkijöitä tai kadunkulkijoita. (Jaakkola 2013, 83.)

Kirjallista tietoa toimittaja voi saada useista eri lähteistä, esimerkiksi tiedotteista, verkkosivuilta, arkistoista, tutkimuksista, tilastoista, selvityksistä ja raporteista sekä kirjoista ja muista julkaisuista (Jaakkola 2013, 83).

Havaintoperäistä tietoa Jaakkola nimittää myös empiiriseksi tiedoksi. Se perustuu toimittajan aisteillaan havaitsemiin asioihin, itse tekemiin huomioihin ja kokeilemiseen. Havaintoja voi tehdä kaikin eri aistein. Ne voivat koskea esimerkiksi jotain tilannetta, ihmistä, ympäristöä tai itse toimittajaa. (2013, 84.)

Niin suullista, kirjallista kuin empiiristäkin tietoa voi tallentaa monella eri tavalla. Haastattelun voi esimerkiksi nauhoittaa ja/tai siitä voi kirjoittaa ylös muistiinpanoja. Nauhoittaminen voi olla hyvä ratkaisu, jos on mahdollista, että haastateltava pyörittää puheensa. (Jaakkola 2013, 84.)

Toimittajan tulee aina suhtautua saatuun tietoon alustavasti epäillen. Lähteen uskottavuutta arvioidessa kannattaa huomioida mikä taustayhteisö tai julkaisukanava kirjallisen lähteen on julkaissut tai kuka suullisen tiedon esittää. Missä asemassa tiedon esittäjä on ja miten hän on tiedon saanut sekä onko tieto ajantasaista. Toimintaa kutsutaan myös lähdekritiikiksi. (Jaakkola 2013, 85.)

Lisäksi lähdekriittinen toimittaja tarkastaa saadut tiedot monista eri lähteistä. Toimittajan keskeinen haaste on osoittaa esittämälleen tiedolle pitäviä perusteita. (Jaakkola 2013, 82–85.)

3.3 Koonti

Koonti vaiheessa jutun rakenteeseen vaikuttaa valittu juttutyyppe ja sen muotokonventiot (Jaakkola 2013, 100). Esimerkiksi uutisen rakenne muistuttaa usein kärjellään seisovaa

kolmiota, jossa tärkein tieto kerrotaan heti kärkeen (Töyry ym. 2008, 81). Sen sijaan esimerkiksi pidempien feature-juttujen rakenteet voivat perustua useampiin eri periaatteisiin. Kerronta voi edetä esimerkiksi kronologisesti tai tekstin voi kirjoittaa minämuodossa monologiksi. (Jaakkola 2013, 100–101.)

Töyry ym. toteavat, ettei aikakauslehtijutun rakentamiseen ole yhtä ainoa oikeaa tapaa. Kun tiedonhankinta on saatu loppuun, jutun rajaus ja lähestymistapa kannattaa vielä kerän tarkistaa editoijan kanssa. Varsinkin pitkien juttujen kanssa, ennakkosuunnittelu on tarpeellista. (2008, 71–72.)

Tekstin kirjoitusteknisestä työstä Jaakkola toteaa, että kirjoittajilla on yleensä omanlaisensa tavat rakentaa juttu. Joku voi käyttää apuna käsitekarttaa, toinen kenties kirjoittaa lopun ensin. Tärkeintä on, että jokainen löytää itselleen sopivimman tavan työskennellä. (2013, 103.)

Kirjoitustyön aikana tekstin rakenne usein muuttuu ja muotoutuu. Jaakkolan mukaan ”Tekstin rakentamista helpottaa, jos kirjoittaa jutun pääpointin itselleen työotsikoksi, väitelauseeksi tai kysymyksen muotoon ja pitää sen näkyvillä koko kirjoitusprosessin ajan.” (2013, 103.)

Rakenteella on väliä jutun luettavuuden kannalta. Töyryn ym. mukaan hyvä juttu etenee sujuvasti ja on miellyttävä lukea (2008, 71). Jaakkola kuvaa jutun rakenteen järjestävän ja annostelevan sisältöä lukijalle (2013, 100).

Jutun koonti vaiheessa toimittaja päättää, mitä hankkimistaan tiedoista hyödyntää jutunteossa. Toimittaja valitsee juttuun vain olennaisimmat ja tarkistetut tiedot. (Jaakkola 2013, 62–90.)

Täsmällisyyttä edistävät periaatteet tarkoittavat sitä, että tieto esitetään jutussa mahdollisimman yksiselitteisesti ja tarkasti. Esimerkiksi vaikeat käsitteet pyritään esittämään siten, että lukija voisi helposti ymmärtää ne. Tällöin toimittaja voi joutua kääntämään asiantuntijakieltä kansantajuisemmaksi tai koota erityistermejä selittävän faktalaatikon jutun yhteyteen. (Jaakkola 2013, 90–91.)

Toimittajan on tekstissään hyvä esittää tiedot niin, että lukija ymmärtää asian mittaluokan sekä miten asia suhteutuu isompaan kokonaisuuteen. Yksittäiset tapahtumat, asiat tai ilmiöt tulee taustoittaa. (Jaakkola 2013, 91.)

Toimittajan tulee lisäksi kertoa lukijalle, mistä jutussa käytetyt tiedot ovat peräisin. Näin olen lukija voi luottaa toimittajan pyrkimyksiin tehdä ns. laatukriteerien mukaista journalistiikkaa. (Jaakkola 2013, 92.)

Vanhan toimittajien nyrkkisäännön mukaan saadut tiedot tulee tarkistaa vähintään kolmesta toisistaan riippumattomasta lähteestä. Jos näin ei voida tehdä, tietoa on pidettävä arviona, näkemyksenä tai mielipiteenä, ja se on kirjattava selkeästi sen sanonnan nimiin. (Jaakkola 2013, 92.)

3.4 Editointi

Editoinnilla voidaan tarkoittaa journalistisen aineiston viimeistelyä julkaisukuntoon esimerkiksi muokkaamalla, lyhentämällä ja/tai tiivistämällä aineistoa (Kuutti 2012, 33). Laajimmillaan editointi voi tarkoittaa esimerkiksi kokonaisen lehden yleisilmeen suunnittelua ja koskettaa lehden jokaista työvaihetta (Töyry ym. 2008, 14). Tässä raportissa editoinnista puhuttaessa, sillä tarkoitetaan ensisijaisesti yksittäisen jutun aineiston saattamista julkaisukuntoon.

Jutun editoinnissa editoija silmäilee jutun kokonaiskuvan ja tarkoituksen, tekstin rakenteen ja lopuksi vielä kielen. Jokaiselle editoijan tekemälle muutokselle täytyy olla selvä peruste. Tekstiin tehdyt suuret muutokset kannattaa tarkistuttaa kirjoittajalla. Näin voidaan varmistua siitä, ettei juttuun ole tullut virheitä editointiprosessin myötä. Mikäli teksti sopii lehden konseptiin, ei muutoksia tarvita. (Töyry ym. 2008, 78–93.)

Töyry ym. suosittelevat, että mikäli editoijalla on aikaa, hänen kannattaa antaa muutokset toimittajan tehtäväksi. Tällöin hän voi säästää omaa työaikaansa ja toisaalta kirjottajan osaaminen kehittyy. Muuten editoija tekee muutokset toimittajan puolesta. (2008, 93.)

Ensiksi editoija tarkastaa, onko juttuun valittu oikeat asiat. Tällä tarkoitetaan sitä, että editoija miettii, onko jutussa aukkoja tai hankalasti ymmärrettäviä kohtia. Hän pohtii myös, tarvitaanko tekstiin lisää lähteitä ja syvenevätkö asiat jutun edetessä. Jos juttu on rajattu tarkasti, sen tulisi kertoa johdonmukaisesti yhdestä ja samasta aiheesta. (Töyry ym. 2008, 78.)

Editoijan on hyvä myös suhtautua tekstin sisältämiin tietoihin kriittisesti ja joko tarkastaa itse tai pyytää toimittajaa tarkistamaan epäilyttävät tiedot. Journalistisessa prosessissa luotettavuus on tärkeää niin moraalisesti kuin juridisestikin. (Töyry ym. 2008, 78.)

Tämän jälkeen, kun juttu sisältää keskeisen aineiston, editoija alkaa tutkia sisältäkö juttu siihen kuulumattomia asiakokonaisuuksia. Editoija karsii jutun pääteemaan kuulumattomat turhat ainekset pois. (Töyry ym. 2008, 78.)

On tärkeää, että jutulle on valittu sopiva rakenne ja muoto sen sisältöä ajatellen. Jo ideointi vaiheessa editoija on voinut auttaa toimittajaa suunnittelemaan juttunsa kiinnostavaan muotoon. Myöhemmin editoija auttaa korjaamaan rakenteen ongelmat. (Töyry ym. 2008, 79.)

Lopuksi editoija tarkastaa jutun kielen. Hän keskittyy kappaleisiin ja niiden keskinäiseen ryhtiin, korjaa kirjoitusvirheitä ja antaa kömpelöille sanoille ja lauseille sujuvamman muodon. (Töyry ym. 2008, 90.)

3.5 Arviointi ja muokkaus

Jotta virheitä ja lipsahduksilta vältyttäisiin, toimitusprosessit on yleensä suunniteltu sellaisiksi, että toimittajan tuotoksen tarkastaa esimerkiksi toimitussihteeri ennen jutun julkaisua. Tällöin käydään läpi myös, että jutun muotoseikat ovat kunnossa. (Jaakkola 2013, 111.)

Toimituksen lisäksi jutun voi antaa ennen julkaisua tarkistettavaksi myös haastateltaville, jos he ovat sitä pyytäneet. Tässä vaiheessa haastateltava voi korjata mahdolliset asia virheet tai väärinkäsitykset. Juttua voidaan myös täydentää, mikäli haastateltavan mieleen tulee vielä jotain jutun kannalta olennaista, mitä hän ei haastattelutilanteessa muistanut. (Jaakkola 2013, 111.)

Journalistin ohjeiden kohdassa 18. todetaan seuraavaa:

Haastateltavan pyyntöön tarkastaa lausumansa ennen julkaisemista on syytä suostua, jos julkaisuaikataulu sen mahdollistaa. Tarkastamisoikeus koskee vain haastateltavan omia lausumia, eikä sillä saa luovuttaa journalistista päätösvaltaa toimituksen ulkopuolelle. (Julkisen sanan neuvosto 2011.)

3.6 Julkaisu ja palaute

Kun juttu on arvioitu valmiiksi, se julkaistaan. Jutun julkaisemisen yhteydessä saattaa herätä seuraavanlaisia kysymyksiä: milloin juttu on valmis, milloin se kannattaa julkaista, julkaistaanko se heti vai rakennetaanko aiheesta juttusarja, tarvitseeko juttua päivittää. (Jaakkola 2013, 110.)

Jaakkola kuitenkin toteaa, että toimitustyössä aikataulut ovat usein tiukat. Kun tiedon julkaisemisella on kiire, toimittaja ei voi käyttää yhden tekstin tekemiseen niin paljon aikaa kuin haluaisi. Hän toteaaakin osuvasti ”Monesti jutunteko edellyttää kompromisseja kunnianhimoisten tavoitteiden ja aikataulurealiteettien välimaastossa” (Jaakkola 2013, 110).

Jutun julkaisemisen jälkeen, on aika arvioida jutuntekoprosessia. Joissain toimituksissa saatetaan järjestää palautteen antoa varten palaverieja, joissa arvioidaan julkaistuja tuotoksia suhteessa lehden tavoitteisiin ja yleiseen linjaan. Jos mediatalon palautteenantokulttuuri ei ole kovin vahva, kannattaa toimittajan itse aktiivisesti pyytää palautetta esimiehiltä ja kollegoilta, sillä palautteen saaminen on tärkeää toimittajan oppimisen kannalta. (Jaakkola 2013, 63.)

3.7 Oikaisu ja vastine

Jos julkaistu juttu sisältää asiavirheen, se on korjattava (Jaakkola 2013, 116). Journalistin ohjeissa, kohdassa 20, todetaan seuraavaa:

Olenainen asiavirhe on korjattava viipymättä ja niin, että se tavoittaa mahdollisimman kattavasti virheellistä tietoa saaneen yleisön. Korjaus on julkaistava sekä tiedotusvälineen toimituksellisilla verkkosivuilla että julkaisussa tai kanavassa, jossa virhe on alun perin ollut. (Julkisen sanan neuvosto 2011.)

Verkkojutun virhe korjataan päivittämällä sitä. Silloin jutun yhteydessä ilmoitetaan ajankohta, jolloin juttua on päivitetty. Lehden on laadittava myös erillinen oikaisu, jossa virheestä mainitaan. Se on lyhyt teksti, jossa ilmoitetaan asiavirheestä ja kerrotaan oikea tieto. (Jaakkola 2013, 116.) Lisäksi journalistin ohjeiden mukaan korjauksen huomioarvo tulee suhteuttaa virheen vakavuuteen. Esimerkiksi, jos jutussa on paljon vahingollisia asiavirheitä, toimituksen olisi hyvä julkaista kokonaan uusi juttu, jossa virheellinen tieto on yksilöity ja korjattu. (Julkisen sanan neuvosto 2011.)

Jos julkaistussa jutussa esitetty henkilö, yhteisö tai haastateltava kokee sen sisältävän vääriä painotuksia, heillä on laillinen oikeus tehdä lehden vastine, mielipidekirjoitus, jossa asianomaiset kerrotaan asianomaisten näkemys asiasta. Journalistin ohjeiden mukaan vastineen kaltaisia, jutun julkaisun jälkeisiä kannanottoja on yritettävä ennaltaehkäistä jo juttua kirjoitettaessa (Jaakkola 2013, 116–117.)

Journalistin ohjeissa kohdassa 21 mainitaan seuraavasti:

Jos selvästi tunnistettavissa olevan henkilön tai tahon toiminnasta aiotaan esittää tietoja, jotka asettavat tämän erittäin kielteiseen julkisuuteen, kritiikin kohteelle tulee varata tilaisuus esittää oma näkemyksensä jo samassa yhteydessä. (Julkisen sanan neuvosto 2011.)

4 Menetelmä

Teen taiteilija-lehteen juttusarjan noudattamalla journalistista työprosessia. Tässä osiossa kerron tarkemmin, miten journalistisen työprosessin vaiheet näkyivät juttusarjan teossa. Huomio kiinnittyy varsinkin ideoinnissa sekä tiedonhankinnassa käytettyihin menetelmiin.

Ideoinnissa, johon kuuluu myös juttusuunnitelman tekeminen, käytin apuna benchmarking eli vertaiskehittämismenetelmää (Itä-Suomen yliopisto). Se tarkoittaa, että tutkin aiemmin tehtyjä juttusarjoja ja otin niistä parhaita paloja, joita käytin juttusarjan suunnittelussa ja ideoinnissa mallina.

Tiedonhankinnassa olennaisinta oli verkkokyselyn toteuttaminen. Siinä käytin apuna kyselytutkimuksen menetelmää. Lisäksi kyselyn toteutukseen ja kysymysten hiomiseen ja aseteluun sain apuja Pulkkiselta. Taiteilija-lehdessä kyselyitä journalistisin tarkoituksin on tehty aiemminkin. Minulle kysely oli ensimmäinen, jonka olen päässyt toteuttamaan tällaisessa mittakaavassa. Verkkokyselyn tekemisestä kerron tarkemmin seuraavassa luvussa (ks. luku 5).

Muilta osin juttusarjan toimittaminen noudatti tavalliseen tapaan journalistista työprosessia.

Lisäksi käsittelen tässä osiossa sitä, miten jaoimme juttusarjan tekemisen työorganisaatiossa ja mikä oli oma roolini sarjan teossa. Kerron myös aikataulusta, jossa produkti toteutui.

Tämän luvun lopussa käyn vielä juttusarjalle asettamani tavoitteet ja niiden täyttymisen ehdot tarkemmin läpi. Näihin ehtoihin palaan analyysin jälkeen Johtopäätökset-luvussa. Niiden avulla pyrin konkreettisesti mittaamaan juttusarjan onnistumista.

4.1 Journalistisen työprosessin vaiheet juttusarjan tekemisen rakenteena

Koska alusta asti oli selvää, että tekisin opinnäytetyönä juttusarjan, tuli aiheen olla sellainen, että se kantaisi sarjan verran. Koska työntekijöitä on vähän ja Taiteilija-lehden jutut hyvin ajankohtaisia, oli selvää, että sarjan aiheen tulisi jollain tapaa olla ajankohtainen ja tässä hetkessä toteutettava.

Ideoinnissa ja suunnittelussa tärkeää on tutkia jo olemassa olevia juttusarjoja, poimia niistä hyödyllisiä ideoita ja käyttää niitä juttusarjaformaatin suunnittelussa.

Tiedonhankinnan olennaisin osa on verkkokyselyn toteuttaminen. Sen kautta saatu tieto vaikuttaa juttusarjan sisältöön. Kyselyn avulla haetaan vastauksia kysymyksiin: tapahtuuko kotimaisen kuvataiteen kentällä seksuaalista häirintää? Jos tapahtuu niin millaista? Koetaanko seksuaalinen häirintä alalla ongelmaksi?

Etukäteen ei voida tietää varmasti, innostuuko kohderyhmä eli ammattikuvataiteilijat vastaamaan kyselyyn eli saadaanko materiaalia juttusarjaan. Ei myöskään voida tietää millaisia kyselytulokset ovat. Voi olla, ettei häirintää tapahdu tai siitä ei haluta puhua. Toisaalta voi olla, että saadaan paljon vastauksia ja yksityiskohtaisia kuvauksia tilanteista, joissa on koettu seksuaalista häirintää.

Vasta, kun kyselystä on saatu useita vastauksia, juttusarjan sisältöä voidaan alkaa suunnitella tarkemmin. Silloin luodaan juttusuunnitelma sekä julkaisuaikataulu. Päätetään, montako osaa tehdään, mitä osat pitävät sisällään, ketä haastatellaan ja mistä hankitaan lisää tietoa.

Kun olennaisimmat tiedot on hankittu, alkaa jutun koonti. Mietitään rakennetta ja mitä tietoja juttusarjan eri osien tulee käsitellä. Kun sarjan eri osien ensimmäiset versiot ovat valmiina, ne menevät editoitavaksi.

Kun yksittäinen juttu on käynyt editoinnissa ja saanut halutun rakenteen, sitä silmäillään vielä kerran arvioivasti ja tehdään viimeiset muokkaukset. Esimerkiksi juttuja voidaan arvioida journalistin ohjeiden näkökulmasta. Juttu käytetään vielä haastateltavalla/haastateltavilla, mikäli he ovat sitä pyytäneet.

Kun juttu siirretään Taiteilija-lehden WordPress-julkaisualustalle, se saa lopullisen muotonsa. Siihen lisätään kuvat tai kuvitukset sekä mahdolliset faktalaatikot ja nostot. Juttusarjan muita osia linkitetään jutun loppuun.

Sitten, kun päätoimittaja on juttuun tyytyväinen, se julkaistaan. Julkaistut jutut nostetaan esiin Taiteilija-lehden Facebook-sivuille. Mahdollista palautetta voi tulla niin STS:n toimistosta, lehden lukijoilta kuin haastateltavilta.

4.2 Työnjako sekä roolini juttusarjan teossa

Jaakkola nimittää osuvasti journalismia joukkuelajiksi. Vaikka esimerkiksi yksittäiset jutut julkaistaan yksittäisen tekijän nimellä, ei journalismia käytännössä tehdä yksin, vaan toimituksissa muodostetaan erilaisiin erikoistumis- ja vastuualueisiin perustuva työnjako. (2003, 53.)

Näin oli myös Taiteilija-lehden toimituksessa, joka juttusarjan tekovaiheessa koostui päätoimittaja Miisa Pulkkisesta sekä minusta. Suunnitelmana oli, että minä hoitaisin toimittajan roolissa juttusarjan tiedonhankinnan sekä kirjottamisen. Yhdessä puolestaan ideoimme ja teemme kyselyn.

Pulkkinen hoitaisi editoimisen sekä kuvitusten tekemisen ja tarvittaessa auttaisi myös kirjoitustyössä. Lisäksi päätoimittajan roolissa hänellä on vastuu tehdä päätös juttusarjan ja sen kaikkien osien julkaisemisesta tai julkaisematta jättämisestä.

Välillä ideoimme suuremmallakin joukolla. Mukana olivat silloin STS:n toiminnan johtaja, järjestökoordinaattori sekä lakimies. Toiminnan johtajalta pyysimme myös suostumuksen kyselyn tekemiseen.

4.3 Aikataulu, jossa produkti toteutui

Pulkkinen ehdotti 30.10., että tekisimme Taiteilija-lehteen ammattikuvataiteilijoille kohdistetun kyselyn kuvataiteilijoiden kokemasta seksuaalisesta häirinnästä. Kyselyn vastausten pohjalta tekisimme juttusarjan.

Koska STS:n toiminnan johtaja oli lomalla, niin päätimme odottaa seuraavaan viikkoon ja kysyä käykö idea hänelle. Kun kysely sai hyväksynnän, aloimme pohtia tarkemmin, miten toteutamme sen. Kyselyn julkaisemisen jälkeen pidimme tiimipalaverin aiheesta sekä laadimme alustavan juttusuunnitelman. Alusta pitäen päätimme, että juttusarjasta tulisi neliosainen.

Aluksi Pulkkinen kanssa suunnittelemamme aikataulu oli liiankin optimistinen. Suunnittelimme, että heti seuraavana päivänä kyselyn päättymisen jälkeen julkaistaisiin sarjan ensimmäinen osa.

Kysely oli auki aikavälillä 7.–13.11. Teimme juttu- ja julkaisusuunnitelman 8.11. Alun perin oli siis tarkoitus, että ensimmäinen osa julkaistaisiin tiistaina 14.11., toinen torstaina 16.11., kolmas maanantaina 20.11. ja neljäs keskiviikkona 22.11.

Kyselyn vastausten käsittely ja muu tiedonhankinta, kuten haastattelut, veivät kuitenkin paljon enemmän aikaa, kuin mitä niille alun perin olimme suunnitelleet. Päädyimme pyhitämään päivät 14.–19.11. pelkästään tiedonhakuun ja kirjoittamiseen.

Ensimmäinen osa julkaistiin lopulta maanantaina 20.11., toinen ja kolmas osa päätettiin julkaista yhtä aikaa sisällön takia, ne julkaistiin torstaina 23.11. Neljäs osa oli tarkoitus julkaista perjantaina 24.11., mutta haastateltava halusi lisätä tärkeää tietoa juttuun. Lopulta viimeinen osa julkaistiin keskiviikkona 29.11.

4.4 Tavoitteiden mittaaminen

Asetin juttusarjalle kolme tavoitetta. Ne ovat kiinnostavuus, juttusarjamaisuus ja toimeksiantajan tyytyväisyys. Seuraavaksi esittelen tarkemmin ehtoja, joiden avulla tavoitteiden täyttymistä voi mitata.

Kiinnostavuus. Valitsin yhdeksi juttusarjan tavoitteeksi kiinnostavuuden. Sillä tarkoitan sitä, että juttusarja herättäisi lukijoiden kiinnostuksen ja he lukisivat ja tutustuisivat sarjaan.

Yksi tapa mitata kiinnostavuutta on selvittää, kuinka moni on lukenut juttusarjaa. Googlen analytiikkatyökalun avulla saadaan selville, kuinka paljon juttusarjan eri osat ovat saaneet lukijoita Taitelija-lehden verkkosivuilla.

Ehdot tavoitteen täyttymiseksi: juttusarjaa voi pitää kokonaisuutena kiinnostavana, mikäli sen jokainen osa on kerännyt melko tasaisesti lukijoita. Normaalina voi kuitenkin pitää sitä, että jollain osalla on hieman enemmän lukijoita kuin jollain toisella. Voisin olettaa, että ensimmäinen osa kerää eniten lukijoita.

Kuitenkin, jos ensimmäisen ja viimeisen osan välillä on käynyt hurja lukijakato, voi siitä päätellä, ettei juttusarja ole kantanut loppuun asti kiinnostavuuden osalta. Silloin voisi yrittää päätellä mistä se on johtunut.

Kiinnostavuuteen vaikuttavat esimerkiksi: aiheen valinta, juttujen otsikointi, aloitus ja loppetus sekä jutturakenne. Siihen voivat vaikuttaa myös juttujen esiintuominen esimerkiksi sosiaalisessa mediassa sekä niiden linkittäminen toisiinsa.

Juttusarjamaisuus. Juttusarjamaisuudella tarkoitan sellaisia asioita, jotka saavat yksittäiset jutut muodostamaan keskenään sarjan.

Jotta jutut muodostavat yhtenäisen juttusarjan, niiden pitää käsitellä samaa aihepiiriä. Mielestäni olennaista on myös, että juttujen kuvitus ja visuaalinen muoto ovat yhteneväisiä. Sisällöltään juttujen tulisi toimia tässä tapauksessa myös itsenäisinä osinaan, mutta silti tukea toisiaan ja tässä tapauksessa käsitellä samaa aihetta eri näkökulmista.

Ehdot tavoitteen täyttymiseksi: juttusarjamaisuuden tavoitetta voi pitää täyttyneenä, mikäli jokainen osa käsittelee selkeästi samaa aihepiiriä eri näkökulmasta, mikäli sarjan eri osat täydentävät toisiaan tuomalla jotain hieman uutta tullessaan. Myös visuaalisuuden tulee olla yhteneväinen.

Koska juttusarja on ensimmäinen tekemäni, sen ei tarvitse olla täydellinen. Mutta mikäli monet asiat uupuvat tai jokin juttu tuntuu esimerkiksi eri juttutyypiltä, voi juttusarjamaisuutta pitää rikkoutuneena. Tällöin voisi pohtia, miten sarjamaisuutta olisi voitu parantaa.

Toimeksiantajan tyytyväisyys. Toimeksiantajan tyytyväisyydellä tarkoitan tässä tapauksessa sitä, että päätoimittaja Miisa Pulkkinen on tyytyväinen juttusarjaan.

Ehdot tavoitteen täyttymiseksi: Mikäli toimeksiantaja on tyytyväinen juttusarjaan ja se julkaistaan, voi kyseistä tavoitetta pitää täyttyneenä. Tavoite on myös täytynyt, vaikka löytyisi jotain pientä paranneltavaa, sillä harvoin mikään on täydellistä.

Jos juttusarjaa ei julkaista tai se julkaistaan, mutta toimeksiantaja esittää tyytymättömyytensä sarjaan, tavoite jää täyttymättä.

Mikäli suurin osa tavoitteista ja niiden ehdoista täyttyy, voi juttusarjaa pitää todella onnistuneena. Jos vain osa ehdoista täyttyy, se on keskinkertainen. Jos suurin osa ehdoista ei täyty, juttusarjaa voi pitää epäonnistuneena. Johtopäätöksissä (ks. luku 6) palaan näihin tavoitteisiin ja niiden ehtoihin sekä pohdin niiden avulla juttusarjan onnistumista kokonaisuutena.

5 Produktin tekemisen analyysi

Tässä osiossa pyrin kertomaan yksityiskohtaisesti Taiteilija-lehteen toimittamani juttusarjan tekemisestä aina aiheenvalinnasta julkaistuihin juttuihin ja palautteeseen.

5.1 Lähtötilanne

Se, miksi olin aikeissa ylipäättään tehdä juttusarjaa, lähti omista kehitystarpeistani. Olen tehnyt yksittäisiä juttuja erilaisista aiheista, mutten koskaan juttusarjaa. Koin mielenkiintoiseksi ja opettavaiseksi haasteeksi kehittää omaa juttusarjaformaattia. Kun ehdotin juttusarjan tekemistä työharjoittelussa Suomen Taiteilijaseuralla, sain myönteisen vastauksen.

Aluksi tarkoitukseni oli kehittää kolme uudenlaista juttusarjaformaattia, joista toimeksiantaja olisi valinnut parhaimman jatkokehitettäväksi ja toteutettavaksi Taiteilija-lehteen. Olin ajatellut tutkia millaisia juttusarjoja on olemassa, miettiä mikä niissä toimii ja käyttää tätä lähtökohtana omien juttusarjaformaattien tekemisessä.

Keskustelin aiheesta Pulkkinen kanssa 11.10. palaverissa, jossa kartoitin samalla lähtötilannetta.

Pulkinen uudisti Taiteilija-lehden vuonna 2015. Hän kokeili uudistuksen myötä eräänlaista teema-julkaisua, eli hän koosti ja teki samasta teemasta useampia juttuja ja julkaisti ne kerralla. Toimintatapa ei kuitenkaan pidemmän päälle ollut kannattavaa, vaan hän päätti julkaista jatkossa ajankohtaisten aiheiden jutut heti. (11.10.2017.)

Taiteilija-lehdessä on ollut samaa aihepiiriä käsitteleviä juttukoosteita. Eli samasta aiheesta on tehty esimerkiksi pääkirjoitus, pidempi juttuartikkeli, henkilöjuttu ja kainalojuttu. Varsinaisia juttusarjoja lehdessä ei kuitenkaan ole ollut uudistuksen jälkeen. (Pulkinen 11.10.2017.)

Kun kysyin minkä tyyppiselle juttusarjalle olisi tarvetta, nousi esiin, että monesti kuvataiteeseen liittyvät, valtamediassa esiintyvät jutut ovat esimerkiksi henkilökuvia, joissa kerrotaan esimerkiksi taiteilijasta ja hänen tulevasta näyttelystään. Tarve olisi tehdä enemmän alaa analysoivia ja rakenteita käsitteleviä juttuja. Siihen Taiteilija-lehti pyrkii. (Pulkinen 11.10.2017.)

Ennen kuin ehdin tehdä ja esitellä kolme erilaista juttusarjaformaattia suunnitelmiin tuli muutos. 30.11. Pulkkinen pyysi uutisoimaan seksuaalisesta häirinnästä kuvataidealalla ja päädyimme tekemään aiheesta kyselyn ja sen pohjalta juttusarjan.

Kuitenkin ennen suunnitelmien muuttumista sekä vielä kyselyä ja juttusarjaa suunniteltaessa tarkastelin paria mielenkiintoista juttukokonaisuutta, joista poimin ideoita. Toinen niistä on Jessikka Aron Venäjän trolleja käsittelevä juttusarja, jolla hän voitti Suuren journalistipalkinnon Vuoden juttu -kategorian vuonna 2015 (Suuri journalistipalkinto 2016).

Juttusarja sisältää usean eri osan, jotka on julkaistu Yle Kioskin verkkosivuilla:

- *Kioski Venäjän some-propagandan alkulähteillä – katso ennennäkemätön materiaali trollitehtaalta*, julkaistu 18.2.2015 (Aro 2015a).
- *Kioski tutki: Näin Venäjä-trollit manipuloivat suomalaisia – katso lista propagandistien suosimista foorumeista*, julkaistu 19.5.2015 (Aro 2015b).
- *Tältä Venäjän verkkopropaganda tuntuu – suomalaisia saatu uskomaan valheisiin*, julkaistu 19.5.2015 (Aro 2015c).
- *Näin selviät propaganda vyörystä – Kioski kokosi parhaat aseet trolleja vastaan*, julkaistu 20.5.2015 (Aro 2015d).
- *Katso, miten Venäjän propaganda leviää Suomeen*, julkaistu 20.5.2015 (Aro 2015e).

Sarjan jokainen osa käsittelee selvästi samaa aihetta, eli Venäjän Trolliarmeijaa ja sen vaikutuksia, eri näkökulmista. Ensimmäisessä jutussa toimittaja seuraa kolmen päivän ajan paikan päällä, mitä trollitehtaalla tapahtuu (Aro 2015a). Seuraavassa osassa kerrotaan millä tavoin ja missä foorumeissa Venäjä-trollit manipuloivat suomalaisia (Aro 2015b).

Kolmannessa jutussa syvennyttään siihen, millaista trollaus on. Jutun lopussa on erimerkiksi sitaatteja suomalaisten kokemasta verkkopropagandasta. (Aro 2015c.) Neljännessä osassa etsitetään ratkaisuja trolliongelmaan (Aro 2015d). Viides osa on video, jossa esitetään tietopaketti propagandasta sekä havainnollistetaan sen leviämisestä Suomeen (Aro 2015e).

Tietoa juttusarjan tekoon on lähdetty hakemaan selvästi jo vuoden 2014 puolella, sillä silloin julkaistiin uutinen, jossa haettiin vastaajia aiheeseen liittyvään verkkokyselyyn (Aro 2014).

Kuvitus on huomiota herättävä ja samanlainen joka osassa. Kuvat ovat räikeän värisiä, niissä on käytetty sinistä, punaista, keltaista, mustaa ja valkoista.

Aron juttusarjassa aihetta käsitellään pintaa syvemmltä. Aihe on ollut tärkeä, ajankohtainen, yllättävä sekä uutta tietoa tarjoava. Jokaisella osalla syvennyttään aiheeseen selkeästi eri näkökulmasta. Näin ollen aihetta on käsitelty monipuolisesti ja tietoa on hankittu useista lähteistä. Koska informaatiota on paljon, aihe toimii hyvin sarjana.

Lisäksi sarjan osissa on mainostettu hieman, mitä seuraavassa ja/tai edellisessä osassa kerrotaan tai on kerrottu. Mielestäni tämä on oivallinen tapa herättää lukijan uteliaisuutta ja koukuttaa häntä seuraamaan sarjaa. Jos lukijalle ei kerrota, että sarjalle on tulossa jatkoa, eihän sitä osaa odottaakaan.

Toinen tarkastelemani juttukokonaisuus on Journalisti-lehdestä. Journalisti oli tehnyt verkkokyselyn liittonsa jäsenille ja selvittänyt, ovatko he kokeneet seksuaalista häirintää (Marttinen 2017b). Tuloksia he käsitelivät kahdessa jutussa. Kysely ja jutut toimivat myös Taiteilija-lehden kyselyn ja juttusarjan esikuvina.

Journalisti-lehden numerossa 13/2017 esiintyi kaksi juttua aiheesta, miten seksuaalinen häirintä ilmenee toimittajien työssä (Marttinen 2017a). Jutut julkaistiin myös verkossa 10.11.2017. Osat ovat *Häirintää kaikissa muodoissa ja "Humalainen haastateltava tarttui rintoihini"*. (Marttinen 2017b; Marttinen 2017c.)

Ensimmäisessä jutuista kerrotaan, millaista seksuaalista häirintää on tapahtunut työpaikoilla (Marttinen 2017b). Toisessa jutussa puolestaan kerrotaan, että toimittajat kohtaavat seksuaalista häirintää myös työkeikoilla (Marttinen 2017c).

Jutuilla on myöskin aiheeseen sopiva, mielenkiintoinen ja yhdistävä kuvitus. Kuvissa punaisella taustalla esiintyy naishahmo, jota kohti kurkottaa lonkeromaisia käsiä.

Samoin kuin Jessikka Aron sarjassa myös tässä eri osat kertovat aiheesta eri näkökulmista. Toimiva ratkaisu mielestäni varsinkin verkossa.

Tästä heräsi ajatus tehdä juttusarjaformaattiksi, jokin ajankohtaista ilmiötä käsittelevä juttusarja, jossa yhtä aihetta käsiteltäisiin syväluotaavasti eri näkökulmista. Juttusarjaformaatti: yksi aihe, useampi näkökulma.

Pulkkisen kanssa pitämässämme palaverissa selvisi, että kuvataidetta koskevassa journalismissa olisi tarvetta alaa analysoiville jutuille (11.10.2017). Tuollainen rakenne, missä jokaiselle osalle on oma näkökulmansa voisi toimia tuohon tarkoitukseen hyvin. Taiteilija-lehden kannalta on mietittävä, että sarja tarpeeksi helppo toteutettavaksi, koska resurssit

ovat ajan ja työvoiman kannalta vähäiset. Mielestäni olisi hyvä myös antaa lukijalle hyötyä ja esittää ongelmiin myös ratkaisuehdotuksia.

Sarjan ulkoasusta heräsi ajatus, että juttusarjan joka osassa kannattaa olla samanlainen kuvitus. Näin Lukijan on helppo yhdistää osat toisiinsa. Jokaisessa jutussa voisi mainita, että mihin kokonaisuuteen ne kuuluvat, ja juttujen lopussa kertoa, mistä edellinen ja/tai seuraava osa kertoo. Näin taas helpotetaan lukijaa löytämään juttusarjan muut osat. Lisäksi, jos jutun lopussa kerrotaan, mistä seuraava osa kertoo, saa lukija vähän maistiaisista siitä ja voi kiinnostua odottamaan seuraavaa osaa.

5.2 Aiheenvaihtelu

Puhe seksuaalisesta häirinnästä kävi kuumana mediassa syksyllä 2017. Se sai alkunsa, kun yhdysvaltalainen elokuvatuottaja Harvey Weinsteinia syytettiin usean naisen seksuaalisesta ahdistelusta (Kantor & Twohey, 2017). #metoo -kampanja alkoi, kun yhdysvaltalainen näyttelijä, Alyssa Milano, pyysi Twitterissä seksuaalista häirintää kokeneita vastaamaan me too -viestiinsä, jossa kertoo kokeneensa seksuaalista häirintää. Hän oli saanut idean ystävältään, jonka mielestä ilmiön laajuus nähtäisiin, jos jokainen seksuaalista häirintää kokenut nainen jakaisi sosiaalisessa mediassa: Me too. (Milano 15.10.2017.)

Suomessa valtamediat uutisoivat tapahtumista ja lähtivät mukaan #metoo -kampanjaan. Sosiaalisessa mediassa näin, kun monet ystävät jakoivat #metoo -päivityksiä.

Myös kotimainen elokuva-ala oli tarkasti syynissä. Suomalaiset naisnäyttelijät toivat ilmi kokemuksiaan seksuaalisesta häirinnästä (Kanerva 2017). Myös muilla ammattialoilla asiaa selvitettiin. Esimerkiksi Journalisti-lehti teki kyselyn ja julkaisi juttuja toimittajien kokemuksesta seksuaalisesta häirinnästä (2017).

Myös kansainvälisessä taidemaailmassa kuohui. ArtForum-taidelehden yksi pitkäaikaisista kustantajista sai syytteet usean naisen seksuaalisesta häirinnästä (Corbett, 2017a). Tapaus sai aikaan sen, että joukko eri taiteenalojen ammattilaisia julkaisivat avoimen kirjeen Not Surprised, jolla julistivat, että häirintä on yleinen ongelma kansainvälisesti taidekentällä (Not Surprised 2017a). Kirjeen allekirjoitti lopulta yli 1800 henkilöä. Allekirjoittaneiden joukossa on niin muusikoita, kirjailijoita kuin kuvataiteilijoitakin. (Not Surprised. 2017b.; Corbett 2017b.)

30.10. sain tehtäväksi kirjoittaa jutun ArtForumin kustantajan erottamisesta. Tutustuin myös Not Surprised -kirjeeseen. Päätoimittaja Pulkkinen ehdotti minulle, mitä jos tekisimme Journalisti-lehden tapaan kyselyn ja selvittäisimme ovatko ammattikuvataiteilijat kokeneet seksuaalista häirintää kuvataiteen kentällä. Kyselyn voisi julkaista kirjoittamani uutisartikkelin yhteydessä.

Koin tärkeäksi tuoda keskustelua koskemaan myös suomalaista kuvataidekenttää. Aihe oli ajankohtainen ja toivoin sen tuovan tärkeän keskustelun myös kuvataiteen kentälle. Yllättävyys tulisi kyselyn tuloksista.

5.3 Verkkokyselyn toteuttaminen ja vastausaineiston käyttäminen

Tiedonhankinnan kulmakivi oli verkkokyselyn toteuttaminen. Koska meillä ei ollut tarkkaa tietoa siitä, tapahtuuko seksuaalista häirintää kotimaisen kuvataiteen kentällä ja jos tapahtuu, niin millaista se on, niin päätimme Pulkkinen kanssa, että verkkokysely olisi helppo tapa saada tietoa asiasta.

Itselleni kyselyn tekeminen Webropol-kyselytyökalulla oli uutta, joten tein kyselyn yhteistyössä Pulkkinen kanssa. Taiteilija-lehdessä on ennenkin käytetty kyselyä tiedonhankinta keinona. Webropol-ohjelmalla onnistui niin kyselyn laatiminen, vastauksien kerääminen sekä tulosten reaaliaikainen seuraaminen.

Kysely tehtiin puhtaasti osana journalistista tiedonhankintaa, eikä sitä näin ollen voisi pitää tutkimuksena tai yleistää koko alaa kattavaksi aineistoksi. Journalistiset tarkoitukset sekä vastausten käyttäminen juttujen tekemisessä tehtäisiin selväksi kyselyn saateteksissä.

Kvantitatiivisten menetelmien tietovarannossa kerrotaan saateen laatimisesta. Lähteen mukaan saatteessa tulee mainita, mikä kysely on kyseessä, kuka on laatinut kyselyn ja keihin kysely on kohdistettu. (2011.)

Lisäksi saatteessa on hyvä perustella tutkimuksen tarpeellisuutta sekä kertoa missä aineistoa käytetään. On hyvä mainita myös vastaajien nimettömyyden säilymisestä. Saatteessa kannattaa kertoa myös mihin asti kysely on avoinna sekä kiittää jo etukäteen vastaajia yhteistyöstä. (Kvantitatiivisten menetelmien tietovaranto 2011.)

Taiteilija-lehden kyselyn saatteessa esitetään kysymys: kohtaavatko suomalaiset ammattikuvataiteilijat työssään seksuaalista häirintää tai ahdistelua? Lisäksi määritellään mitä lain

mukaan tarkoitetaan seksuaalisella häirinnällä ja seksuaalisella ahdistelulla. Saatteessa kerrotaan myös, että kyselyyn vastataan nimettömästi ja kauan vastaaminen arvioidusti kestää. Lopussa kerrotaan vielä, että mihin asti kysely on auki ja että tulokset tullaan julkaisemaan Taiteilija-verkkolehdeissä. Lisäksi saatteen lopussa on sähköpostiosoite, josta tavoittaa kyselyn tekijät, jos kaipaa lisätietoja kyselystä. (Taiteilija 2017.)

Kvantitatiivisten menetelmien tietovarannossa kerrotaan, että kysely kannattaa pitää ulkoasultaan selkeänä ja pituudeltaan kohtuullisena. Pitkä ja yleisilmeeltään sekavanoloinen kysely saattaa heikentää ihmisten halua vastata kyselyyn. Kysymykset on hyvä erottaa toisistaan selkeästi ja kysely kannattaa tehdä niin, että kysymykset etenevät ylhäältä alaspäin. (2010.)

Kysymysten tulee olla yksinkertaisia ja helposti ymmärrettäviä. Tulee miettiä, laaditaanko kysymykseen valmiit vastausvaihtoehdot (strukturoitu kysymys) vai käytetäänkö avokysymyksiä. Kun käytetään valmiita vastausvaihtoehtoja, niiden on hyvä olla toisensa poissulkevia. (Kvantitatiivisten menetelmien tietovaranto 2010.)

Lomakkeessa kannattaa olla yksityiskohtaiset vastausohjeet, joista selviää, miten kysymyksiin tulee vastata. Abstrakteja tai yleispiirteisiä asioita kysyttäessä voidaan sisällyttää arvioitavaan asiaan esimerkkejä. Usein ne merkitään suluin kysymyslauseen loppuun. (Kvantitatiivisten menetelmien tietovaranto 2010.)

Webropol-ohjelman avulla kyselyn tekeminen oli helppoa. Ohjelmasta sai valittua erilaisia kysymystyyppisiä käytettäväksi. Käytimme kyselyssä kahta erilaista tyyppiä. Toinen oli strukturoitu kysymystyyppi, jossa sai valittua useasta vaihtoehdosta vain yhden vastauksen. Niitä olivat kysymykset vastaajan sukupuolesta, onko vastaaja kokenut seksuaalista häirintää, onko hän kokenut seksuaalista ahdistelua ja kokeeko hän seksuaalisen häirintän olevan ongelma kuvataiteiden alalla. Vastausvaihtoehdot olivat sukupuolta koskevaan kysymykseen: nainen, mies, muu tai en halua vastata. Muihin vastausvaihtoehtoihin olivat: kyllä, ei, en osaa sanoa.

Lisäksi kysely sisälsi kolme kysymystä, joissa kysymyksen alla oli kenttä, johon vastaaja pystyy kirjoittamaan vastauksensa. Kysymykset olivat: Millaista häirintää olet kokenut sekä oliko häiritsijä valta-asemassa sinuun nähden. Lisäksi annoimme kyselyn lopussa vastaajalle mahdollisuuden kertoa joko lisää aiheesta tai kommentoida kyselyä vapaalla sanalla.

Pyrimme tekemään kyselyn niin, että siihen vastataan anonyymisti ja ettei vastauksista voisi päätellä kuka henkilö on kyseessä. Tämän vuoksi emme kysyneet vastaajan ikää taikka sitä, milloin häirintätapaukset olivat käyneet.

Lisäksi linkitimme kyselyyn yhteystietoja tahoihin, joihin voi ottaa yhteyttä, mikäli on kokenut seksuaalista häirintää.

Kysely julkaistiin 7.11. Taiteilija-lehteen kirjoittamani uutisartikkelin lopussa, sekä erikseen ja lukijoiden pyynnöstä 8.11. myös englanninkielisenä. Käännöstyön teki Pulkkinen. Linkitimme kyselyn myös Taiteilija-lehden Facebook-sivuille.

Kysely oli auki aikavälillä 7.–13.11.2017 ja siihen vastasi tuona aikana 140 henkilöä. Kyselyn päättymisen jälkeen vastaukset tuotiin Webropolista Excelliin.

Halusimme käyttää juttusarjassa kyselyn vastauksia ja näin tuoda esiin kuvataiteilijoiden kokemuksia seksuaalisesta häirinnästä. Pääsääntönä oli käyttää sellaisia sitaatteja, jotka sisältäisivät uskotavan tuntuista tilanteita ja enemmän yksityiskohtaisempaa kuvailua kuin yleistä epämääräistä tuntumaa.

Teimme vastausten pohjalta myös jaottelua eri kategorioihin, kuten kuinka moni on kokenut häirintää oppilaitoksissa ja/tai kollegan aiheuttamaa häirintää. Näistä jaotteluista oli apua, kun haluttiin kertoa jutuissa, että kuinka moni vastaajista on esimerkiksi kokenut häirintää jossain tietyssä oppilaitoksessa.

Lisäksi käytimme dataa esimerkiksi siitä, kuinka moni oli vastannut kyselyyn ja kuinka moni heistä oli miehiä, naisia jne. Kuinka moni vastaajista oli kokenut häirintää tai ahdistelua sekä koetaanko seksuaalinen häirintä alalla ongelmana.

Sitaattien ja lukujen lisäksi kyselyn vastauksia käytettiin myös datavisualisointien tekemiseen. Sovimme Pulkkinen kanssa, että hän tekee kuvitukset vastauksista: kuinka moni oli kokenut seksuaalista häirintää, ahdistelua tai koki sen olevan ongelma alalla.

Tiedostimme, että kyselyyn on varmasti herkemmin vastanneet henkilöt, jotka ovat itse kokeneet seksuaalista häirintää. Lisäksi otanta oli pieni. Näin ollen kyselyn vastauksista kirjoittaessa ottaisimme huomioon sen, etteivät ne kerro koko totuutta tai ole laajalti yleistettävissä.

5.4 Juttusuunnitelma

Kun kysely oli julkistettu ja avoinna vastaajille 7.11., saimme heti ensimmäisinä päivinä runsaasti vastauksia. Niiden pohjalta aukeni käsitys siitä, mitä alalla oikein tapahtuu ja mihin asioihin juttusarjassa olisi hyvä paneutua. Sen pohjalta oli hyvä hioa juttusuunnitelmaa.

Päätimme 8.11. Pulkkisen kanssa pitämämme palaverin lomassa, että juttusarjasta tulisi neliosainen. Juttusarjassa käsiteltäisiin sitä, millaista seksuaalisen häirintää on tapahtunut kuvataidealalla. Juttutyyppeiksi olisi ilmiöjuttu, jossa häirintäkokemuksista kerrotaan kyselyyn vastanneiden sitaateilla ja lisäksi haastatellaan asiantuntijoita. Pituudeltaan jutut olisivat noin 3500–8000 merkin väliltä.

Jokaisessa osassa tarkasteltaisiin kyselyn tuloksia hieman eri näkökulmasta ja yritettäisiin käsitellä aihetta laajasti, mutta syväluotaavasti. Ongelmien esittämisen lisäksi etsittäisiin ja kerrottaisiin myös ratkaisuuksista. Kuvitus olisi samanlaista joka osassa. Lisäksi juttujen lopussa kehoitettaisiin hienovaraisesti lukijaa tutustumaan myös muihin osiin ja kaikki jutut linkitettäisiin Taiteilija-lehden Facebook-sivuille.

Ensimmäisessä osassa olisi tarkoitus kertoa yleisesti kyselyn tuloksista. Haastattelisin lisäksi Turun yliopiston työoikeudenprofessori Seppo Koskista ensimmäiseen osaan. Kysyisin häneltä näkemyksiään siitä, mitä kyselyn vastaukset kertovat ilmiöstä.

Toinen osa käsittelee ammattikuvataiteilijoiden työturvallisuutta. Siihen haastattelisin Työterveyslaitoksen tutkijaa, Heli ansiota sekä tarvittaessa Tasa-arvovaltuutettua. Haastattelut keksittiin STS:n toimiston aamupalaverin yhteydessä pitämämme ideariihen aikana.

Juttusarjan kolmas osa käsittelee oppilaitoksia. Haastattelisimme niiden edustajia ja kysyisimme, miten oppilaitoksissa ennaltaehkäistään ja puututaan seksuaaliseen häirintään.

Neljäs osa kertoisi vielä tarkemmin kuvataidekentän rakenteista ja pohdittaisiin vaikuttavatko ne seksuaalisen häirinnän esiintyvyyteen. Pohdittaisiin myös, jos vaikuttavat, niin miten asioita voisi muuttaa. Ajatuksena oli, että STS:n jäsenliittojen edustajia voisi haastatella ja kysyä, onko heillä ajatuksia, miten kuvataiteilijoiden työoloja voisi parantaa. Mietimme myös, haastateltaisiinko STS:n puheenjohtajaa aiheesta.

Jutut julkaistaisiin: ti 14.11., to 16.11., ma 20.11. ja ke 22.11. Pyrimme juttelemaan juttujen tekoon liittyvistä asioista Pulkkisen kanssa aina ennen kuin aloimme työstää eri osia ideoidessamme, editoinnin yhteydessä sekä juttujen julkaisun yhteydessä.

Kuvituksessa käyttäisimme punasävyisiä, aiheeseen sopivia kuvituskuvia, jotka Pulkinen tekisi. Ajatus ulkoasun punaisesta teemasta lähti liikkeelle Not Surprised -kampanjasta, jonka yhteydessä käytetyssä kuvassa oli mustaa tekstiä punaisella pohjalla.

5.5 Juttusarjan ensimmäinen osa

Juttusarjan ensimmäisen osan oli alun perin tarkoitus kertoa yleisesti, mitä kyselyn tuloksista ilmeni ja kysyä asiantuntijan, tässä tapauksessa Turun yliopiston työoikeuden professori Seppo Koskisen mielipidettä tuloksista.

Seppo Koskinen valikoitui haastateltavaksi, luettuamme Pulkkisen kanssa Ylen uutisen: *Työoikeuden professori: Seksuaalinen häirintä työpaikoilla on yllättävän yleistä – huorittelua, tuijottelua ja jopa raiskaus*, jossa Koskista haastateltiin aiheesta (Niilola 2017).

Sain sovittua haastattelun vasta maanantaille 13.11. Sovimme Pulkkisen kanssa 8.11., että kirjoittaisimme ensimmäisen osan puoliksi, jotta saisimme ensimmäisen osan ulos aikataulussa 14.11. Koska kysely oli auki vielä 13.11., lopullisia tuloksia päästiin käsittelemään vasta tiistaina 14.11. Tämä myös hidasti ensimmäisen osan tekemistä.

Tarkoitus oli, että Pulkinen kertoisi kyselyn tuloksista ja minä hoitaisin Seppo Koskisen haastattelun ja lisäisin hänen kommentit juttuun. Lisäksi minä pyörittäisin dataa ja Pulkinen tekisi juttuun kuvitukset. Siihen tulisi iso artikkelikuva ja lisäksi datavisualisoiteja.

Maanantaina 13.11. haastattelin Seppo Koskista. Olin lähettänyt hänelle jo etukäteen nähtäväksi kyselyn tuloksia. Kysyin niistä hänen mielipidettään. Kysyin myös, miten eri lait velvoittavat eritoimijoita puuttumaan seksuaaliseen häirintään ja ahdisteluun.

Haastattelu sujui mielestäni hyvin. Olin miettinyt kysymykset valmiiksi. Haastattelu tapahtui puhelimitse. Kirjoitin hieman pikaisia muistiinpanoja. Lisäksi nauhoitin puhelun laittamalla puhelimen kaiuttimelle ja käyttämällä kannettavaa tietokonetta äänen tallennukseen.

Haastattelussa kesti aika kauan, koska jouduin kysymään joitain asioita useampaan kertaan, jotta itse pysyisin perässä kaikista lakiin liittyvistä kiemuroista. Koskinen kuitenkin osasi puhua mielestäni hyvin kansantajuisesti, niin, että itsekin lopulta ymmärsin.

Haastattelun jälkeen aloin litteroida nauhoitusta. Siinä kesti aikaa. Hankin juttuun tietoa myös tasa-arvolaista, yhdenvertaisuuslaista sekä työturvallisuuslaista. Aloin myös kirjoittaa juttua samana päivänä. Jatkoin kirjoittamista tiistaina aamuna 14.11. Huomasin, että kirjoittaminen oli vaikeaa, koska en tietänyt, miten tekstini yhdistyisi Pulkkinen tekstiin. Lisäksi kirjoittaessa huomasin, että ehkä juttu sopisi paremmin itsenäiseksi osaksi, kuin osaksi ensimmäistä juttua.

Tiistaina 14.11. pidimme palaverin. Ehdotin Seppo Koskisen juttua omaksi osakseen. Lisäksi kiireen vuoksi päätimme siirtää juttusarjan ensimmäisen osan julkaisua viikolla eteenpäin. Kuluvan viikon käyttäisimme tiedonhankintaan, kirjoittamiseen ja juttujen editointiin.

Ensimmäisen osan tekemisen suhteen kävi lopulta niin, että Pulkkinen kirjoitti sen lähes yksin. Itse toimin lähinnä apukätenä siinä mielessä, että luin juttua läpi, korjasin pieniä kirjoitusvirheitä ja autoin datan pyörittelyssä Excelissä. Lopputulos on hyvin pitkälti Pulkkinen käsialaa. Hän kuitenkin lisäsi minut jutun toiseksi tekijäksi, koska olin nähnyt vaivaa kyselyaineiston käsittelyssä.

Juttusarjan ensimmäinen osa, *Taiteilija-lehden kysely paljastaa seksuaalisen häirinnän kuvataiteessa* (ks. liite1.), julkaistiin Taiteilija-lehdessä maanantaina 20.11.2017. Juttusarjan ensimmäistä osaa oli katseltu 1323 kertaa julkaisun jälkeen (Pulkkinen 16.4.2018).

5.6 Juttusarjan toinen ja kolmas osa

Juttusarjan toisen osan oli tarkoitus käsitellä kuvataiteilijoiden työturvallisuutta. Ajattelin, että jutun voisi koota Seppo Koskisen haastattelumateriaalista sekä poimia lisätietoja siitä, mitä laissa kerrotaan seksuaalisesta häirinnästä ja ahdistelusta, sekä niiden ehkäisemisestä työympäristössä.

Olin kirjoittanut Seppo Koskisen haastattelun ja muun tiedonhankinnan pohjalta ensimmäisen version jutusta 14.11. Jutussa Koskinen toteaa, että nähtyään kyselyn vastaukset, hän oli eniten yllättynyt oppilaitoksia koskeneiden häirintä tapausten määrästä. Hän myös toteaa, että oppilaitosten tulee suhtautua asiaan todella vakavasti (ks. liite 3).

Kohta esiintyi jutun ensimmäisessä versiossa noin jutun puolivälin tienoilla. Kun laitoin tekstin ensimmäisen version Pulkkiselle editoitavaksi, hän tuumi, että julkaisisimme tämän

osan vasta oppilaitoksista kertovan osan kanssa samana päivänä. Tällöin juttuun ei tarvittaisi oppilaitoksen edustajien vastinetta. Kuten journalistin ohjeissa kohdassa 21 todetaan, jos tunnistettavan tahon toiminnasta esitetään tietoja, jotka asettavat tämän kielteiseen julkisuuteen, tulee kritiikin kohteella olla tilaisuus esittää asiasta oma näkemyksensä (Journalistin ohjeet 2011).

Seuraavaksi julkaistava juttusarjan osa käsittelee siis oppilaitoksia. Kyselyn tulokset paljastivat, että seksuaalista häirintää oli tapahtunut myös alan oppilaitoksissa. Kaksi oppilaitosta mainittiin jopa nimeltä: Kuvataideakatemia sekä Aalto-Yliopisto. Lisäksi vastauksista kävi ilmi, että myös ammattikorkeakouluissa on koettu seksuaalista häirintää. Aluksi pohdimme, pitäisikö myös johonkin ammattikorkeakouluun ottaa yhteyttä, mutta koska oppilaitoksia ei oltu mainittu nimeltä, niin päätimme lopulta, että ottaisimme yhteyttä vain nimeltä mainittujen oppilaitosten edustajiin.

Jutun vakavuuden takia Pulkkinen ehdotti, että hän lähestyisi aluksi oppilaitoksia ja kysyisi haastattelupyynnöitä. Minut hän mainitsi haastattelijaksi ja lähetti kysymykset etukäteen oppilaitoksille.

Kuvataideakatemiasta suostuttiin heti. Sain sovittua haastattelun perjantaiksi 17.10. Koska aikaa oli niukasti, sovimme Pulkkisen kanssa, että riittää, jos saamme Aalto-yliopistolta vastaukset sähköpostitse kysymyksiimme.

Haastattelin Kuvataideakatemian dekaani Markus Konttista puhelimitse. Nauhoitin haastattelun samaan tapaan, kuin Koskisen haastattelun ja tein taas lyhyitä muistiinpanoja.

Haastattelu oli melko lyhyt. Jälkeenpäin ajattelin, että olisin voinut tehdä haastattelun aikana enemmän tarkentavia kysymyksiä ja kuunnella tarkemmin, sillä litteroidessani haastattelua huomasin, että yhtä kysymystä en ollut kysynyt kunnolla, jonka vuoksi vastaus oli mennyt sivuteille. Lopulta päätin vielä lähettää kysymyksen sähköpostitse Konttiselle. Sain vastauksen ja vielä linkin heidän Taideyliopistojen seksuaalisesta häirinnästä ja sen ehkäisystä, sekä siihen puuttumisesta kertovaan oppaaseensa.

Hankin tietoa juttusarjan toiseen osaan haastattelujen lisäksi myös Taideyliopiston ja Aalto-yliopiston oppaista. Kokosin tiedoista ensimmäisen version, joka meni Pulkkisen editoitavaksi.

Työstimme lopulta yhtä aikaa juttusarjan toista ja kolmatta osaa. Siinä kohtaa, kun itse kirjoitin oppilaitoksista kertovaa osaa, Pulkkinen editoi kolmatta osaa, jossa käsiteltiin lain näkökulmasta asiaa. Hän editoi myös juttusarjan toisen osan.

Yleensä teimme editoinnin kanssa niin, että Pulkkinen merkitsi kohdat, joita voisi muuttaa ja tein muutokset itse. Nyt kiireen takia Pulkkinen teki muutokset tekstiin ja minä kävin ne läpi ja hyväksyin. Juttujen rakenteet muuttuivat editointi vaiheessa aika paljon.

21.11. lähetin sähköpostitse juttusarjan toisen ja kolmannen osan haastateltaville nähtäväksi ennen julkaisua. Konttinen huomautti, että eräs asiayhteys oli jutussa toisin kuin miten sitä oltiin haastattelun aikana käsitelty. Tajusin itsekin vasta silloin virheen ja korjasin sen juttuun.

Kun juttuja oli vielä kerran hieman muokattu, arvioitu ja tarkastettu, ne vietiin WordPressiin, missä juttujen visuaalinen ulkoasu viimeisteltiin. Esimerkiksi juttuihin lisättiin artikkelikuvat, nostot sekä osa tiedoista siirrettiin faktalaatikoihin.

Molempiin osiin tuli punasävyinen kuvituskuva. Pulkkinen oli saanut oppilaitosjuttuun vision luokkahuoneesta, jonka seinällä lukisi seksuaalinen häirintä ja kuva olisi punasävyteinen.

Kolmannen osan artikkelikuvaa pähkäilimme pidempään. Pulkkinen ehdotti, että laittaisimme artikkelikuvaksi kuvan Koskisesta. Mielestäni kuvaksi sopi kuitenkin paremmin joku punapohjainen kuva, niin kuin muissakin osissa, jotta sarja näyttäisi yhtenäiseltä. Lopulta käytimme siinä punaiseksi sävytettyä lakiaiheista kuvituskuvaa. Lisäsin kuitenkin juttuun kuvan Koskisesta. Jälkeenpäin ajatellen se saattoi olla turhaa, sillä muissakaan osissa ei ollut kuvia haastateltavista.

Juttusarjan toinen osa, *Kuvataideakatemia ja Aalto-yliopisto: Seksuaalista häirintää on tapahtunut* (ks. liite 2.), sekä kolmas osa, *Työoikeuden professori: Oppilaitosten pitää ottaa seksuaalinen häirintä todella vakavasti* (ks. liite3.), julkaistiin torstaina 23.11. Toista osaa luettiin kaikkiaan 984 kertaa, mutta kolmatta vain 353 kertaa (Pulkkinen 16.4.2018).

Juttujen julkaisun jälkeen perjantaina 24.11. Kuvataideakatemiasta otettiin yhteyttä ja juttusarjan toiseen osaan pyydettiin korjausta. Pulkkinen otti heihin yhteyttä ja sopi oikeuksista. Hän myös korjasi asian puolestani juttuun. Oikaisusta mainittiin jutun lopussa. Siinä kerrottiin, koska juttua on muokattu ja miksi (ks. liite 2.).

5.7 Juttusarjan neljäs osa

Alun perin juttusarjan viimeiseen osaan oli tarkoitus haastatella STS:n jäsenliittojen edustajia ja kysyä heidän ajatuksiaan siitä, miten kuvataiteilijoiden turvaa seksuaaliselta häirinnältä voisi lisätä. Päätimme kuitenkin Pulkkinen kanssa, että haastattelisin heidän sijaan työterveyslaitoksen tutkijaa Heli Ansiota ja keskustelisin hänen kanssaan taidekentän rakenteista, itseään työllistävien asemasta ja mitä häirintää kokenut voi tehdä.

Sain sovittua tapaamisen Ansion kanssa torstaille 16.11. Edellisenä päivänä olimme käyneet Pulkkinen kanssa hieman läpi sitä, mistä neljäs ja viimeinen osa kertoo ja mitä kysyä Ansiolta. Haastattelu tapahtui Työterveyslaitoksen tiloissa ja aikaa haastatteluun oli varattu tunti.

Otin kannettavan tietokoneen mukaan ja näytin siitä Ansiolle kyselyn vastauksia. Nauhoitin jälleen haastattelun puhelimella ja jätin muistiinpanot lähes kokonaan tekemättä.

Haastattelu sujui mielestäni hyvin. Se oli keskustelevaa. Samat teemat toistuivat sopivasti, niin, että asia koko ajan avautui hieman lisää ja asiat tarkentuivat.

Haastattelun litterointiin meni useampi tunti. Lisäksi hain juttuun tietoa Työterveyslaitoksen verkkosivuilta. Sain jutun ensimmäisen osan valmiiksi torstaina 23.11. Pulkkinen editoi jutun ja tällä kertaa ehdin itse tehdä korjaukset. Juttu oli valmiina perjantaina 24.11., jolloin se oli tarkoitus julkaista. Laitoin jutun vielä Ansiolle tarkistettavaksi. Hän halusi lisätä juttuun tärkeää tietoa, mutten saanut häneen yhteyttä enää perjantain aikana. Päätimme, että julkaisisimme jutun vasta seuraavalla viikolla.

Maanantaina 27.11. sain Ansion kiinni ja lisätiedot juttuun. Pulkkinen ehti nähdä jutun vasta keskiviikkona 29.11., joten juttusarjan viimeinen osa: *Työterveyslaitoksen tutkija: Jos kohtaat seksuaalista häirintää, älä vähättele kokemustasi* (ks. liite 4.), julkaistiin vasta silloin. Julkaisupäivä oli hyvin kiireinen päivä ja jälkikäteen vasta huomasin, että juttua unohdettiin nostaa Taiteilija-lehden Facebook-sivuille. Neljättä osaa luettiin vain 136 kertaa (Pulkkinen 16.4.2018).

5.8 Toimeksiantajan palaute juttusarjasta

Pyysin Taiteilija-lehden päätoimittajalta, Miisa Pulkkiselta palautetta juttusarjasta. Emme ehtineet näkemään, joten sain palautetta sähköpostitse.

Pulkkisen mielestä ajankohtaiseen aiheeseen perehtyminen sekä uutisvoitot vahvistivat Taiteilija-lehden asemaa kuvataiteen ajankohtaismedianana. Aihetta käsiteltiin perinpohjaisesti ja huolella, niin kyselyn tuloksista kertomalla sekä työsuojelun näkökulmasta. Juttusarja myös herätti kuvataidealan instituutioita tärkeän keskustelun ääreen. (Pulkinen 16.4.2018.)

Sain häneltä kiitosta rohkeudesta tarttua aiheeseen kritiikkiä pelkäämättä, sekä huolellisesta ja eettisestä työstä. Journalistin ohjeita noudatettiin juttusarjan teossa tarkasti. Lisäksi juttusarjassa haettiin myös ratkaisuja paljastuneisiin ongelmiin. (Pulkinen 16.4.2018.)

Mitä olisi voitu tehdä toisin? Pulkkisen mukaan, jos aikaa ja resursseja olisi ollut enemmän, olisimme voineet haastatella seksuaalista häirintää kokenutta henkilöä. Toiseksi Pulkinen huomauttaa, että juttusarjan näkyvyyttä olisi voinut parantaa esimerkiksi ostamalla näkyvyyttä Facebookista. Näin olisi voitu kasvattaa juttusarjan lukijamäärää. (Pulkinen 16.4.2018.)

Pulkinen huomauttaa, että lehden kuukausittainen lukijamäärä on noin 4000. Marraskuussa 2017, kun juttusarja ilmestyi, lehdellä oli kaikkiaan 4216 lukijaa, joten valta osa on lukenut nimenomaan juttusarjaan kuuluvia artikkeleita. (Pulkinen 16.4.2018.)

Pulkinen vaikutti kaiken kaikkiaan tyytyväiseltä juttusarjaan:

”Juttusarja osoitti, että myös pieni julkaisu voi tehdä laajasti vaikuttavaa ja merkityksellistä journalismia” (Pulkinen 16.4.2018).

6 Johtopäätökset

Seuraavaksi esittelen työn tuloksia ja pohdin onnistumisia sekä kehitystarpeita. Luvussa käsitellen tavoitteiden saavuttamista pyrin vastaamaan alussa esitettyyn tutkimuskysymykseen: miten kehittää onnistunut juttusarja?

6.1 Sarjalle antamieni tavoitteiden täytyminen

Kiinnostavuuden tavoitteen täyttymiseksi juttusarjan eri osien tulisi olla melko tasaisesti luettuja. Jokin osa voi olla suositumpi kuin muut, mikä ei automaattisesti tarkoita, että tavoite olisi epäonnistunut. Jos jokin osa on jäänyt huomattavasti vähäisemmälle lukemiselle verrattuna muihin, voi siitä päätellä, että osa ei ole joko kiinnostanut lukijoita tai he eivät ole huomanneet sitä. Tällöin kiinnostavuuden kannalta juttusarja ei ole kantanut kokonaisuutena ja tavoite jää täyttymättä.

Juttusarjan ensimmäinen osa oli, kuten olettaa saattoi, sarjan luetuin. Lukijoita oli 1323. Lukijamäärä kuitenkin hiipui tästä. Toisella osan katselijoita oli vain 984. Kolmannella osalla, joka julkaistiin samaan aikaan toisen osan kanssa, oli 353 katselua. Viimeisellä osalla oli enää vain 136 katselua. (Pulkkinen 16.4.2018.)

Kahden ensimmäisen osan lukijamäärään olen tyytyväinen. Kaksi viimeisintä osaa olisivat voineet olla kiinnostavampia. Sanoisin, että kiinnostavuuden tavoite ei näin ollen täysin täyttynyt, sillä lukijamäärä hiipui radikaalisti sarjan alusta loppuun mennessä.

Mitä olisi voinut tehdä toisin? Kenties kolmas osa vaikuttaa enemmän toisen osan kainalolutulta otsikoinnin ja kärjen takia, jossa tavallaan toistetaan toisen jutun asiaa. Jos kolmannessa osassa olisi heti otsikossa ja kärjessä kerrottu jotain uutta aihepiiristä, kenties se olisi kiinnostanut lukijoita enemmän.

Neljännän osan kanssa kävi vielä se virhe, ettei sitä linkitetty lehden Facebook-sivuille. Koska emme missään kohtaan myöskään maininneet, että juttusarja on neliosainen tai, että kolmannen osan jälkeen tulee vielä yksi osa, lukijat eivät ole osanneet odottaa viimeistä osaa.

Juttusarjamaisuuden tavoitteen onnistuminen. Juttusarjamaisuuden ehdot täytyvät, jos jokainen osa käsittelee samaa aihepiiriä ja muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden, jossa jutut toimivat myös yksilöinä. Myös visuaalisuuden on hyvä olla yhteneväinen.

Näiltä osin juttusarjamaisuus onnistui: aihepiiri pysyi samana jutusta toiseen. Kultaisena lankana toimi kyselyn vastausten hyödyntäminen. Mielestäni jokaisessa osassa käsiteltiin hieman eri näkökulmasta samaa asiaa. Jokaisessa osassa oli käytetty samankaltaisia elementtejä esimerkiksi kuvituksen ja kyselystä saatujen sitaattien käytön suhteen.

Juttusarjan kaksi ensimmäistä osaa toimivat mielestäni hyvin yksiin. Ensimmäisessä osassa kerrotaan yleisesti tuloksista, kun taas toisessa osassa paneudutaan siihen, että häirintää on tapahtunut alan oppilaitoksissa.

Kolmas osa sen sijaan tuntuu enemmän toiseen osaan liittyvältä kainalojutulta, kuin aiheetta tuoreesta näkökulmasta käsittelevältä juttusarjan osalta. Kolmannen jutun alussa korostetaan vielä oppilaitoksissa tapahtunutta häirintää, vaikka tässä osassa olisi voinut jo siirtyä käsittelemään itseään työllistävän taiteilijan työturvallisuutta.

Nyt jälkeenpäin ajateltuna kaksi viimeistä osaa olisi voitu yhdistää yhdeksi osaksi, jossa lukijalle annetaan neuvoa, mitä voi tehdä, jos kokee seksuaalista häirintää.

Jos olisin kehittänyt valmiimman juttusarjaformaatin ja sen avulla kiteyttänyt jokaisen osan näkökulman vahvemmin, kenties juttusarjamaisuuden tavoite olisi toteutunut paremmin.

Toimeksiantajan tyytyväisyyden tavoite Ehdot tavoitteen täyttymiseksi olivat, että toimeksiantajan tulee olla tyytyväinen juttusarjaan ja juttusarjan tulee päätyä julkaistavaksi. Jos toimeksiantaja ei halua sarjaa julkaistavan tai julkaisusta huolimatta osoittaa olevansa todella tyytymätön sarjaan, tavoite jää täyttymättä.

Pulkkinen toteaa antamassaan palautteessa, että pitää juttusarjaa onnistuneena (Pulkkinen 16.4.2018). Näin ollen tavoite täyttyi, mistä olen iloinen.

6.2 Käytetyt menetelmät

Alun perin olin ajatellut käyttää opinnäytetyön teossa pelkästään benchmarking-menetelmää. Olin aikeissa tutkia monia erilaisia juttusarjoja ja poimia niistä parhaita paloja, joiden avulla olisin koostanut kolme erilaista juttusarjaideaa. Toimeksiantaja olisi voinut valita niistä yhden jatkokehittämistä ja toteuttamista varten.

Kuten raportista on käynyt ilmi, suunnitelmat muuttuivat ja aloin työstää juttusarjaa ennen kuin olin kunnolla kehittänyt uutta juttusarjaformaattia. Sarjan tekeminen oli intensiivistä.

Sitä tehtiin aika lailla hetkessä eläen ja Taiteilija-lehden toimituksen toimintatapaa noudattaen. Taustalla kuitenkin vaikutti vienosti hahmottelemani ajatus formaatista: yksi aihe kolme näkökulmaa ja siksi halusin tuoda sen mukaan raporttiin.

Kuten Kuutti toteaa, journalistinen työprosessi on enemmänkin ideaali kuin mikään täysin tarkka ohjenuora (2012, 72). Tämä kävi toteen myös tosielämässä. Vaikka en tietoisesti seurannut sarjaa tehdessä journalistista työprosessia ja siihen kuuluvia vaihteita, ne olivat kuitenkin jälkikäteen löydettävissä työnkuvauksesta.

Lisäksi tiedonhankinnassa erityispiirteenä oli verkkokyselyn käyttäminen. Menetelmässä ei ollut mitään uutta toimeksiantajan näkökulmasta, sillä he olivat tehneet verkkokyselyjä aiemminkin. Itselleni taas verkkokyselyn tekeminen sekä vastausten käsittely oli täysin uutta ja hyvin opettavaista. Koen, että minulla on hyvät valmiudet jatkossakin käyttää verkkokyselyjä tiedonhankintakeinona ja osaan varata riittävästi aikaa niiden toteuttamiseen. Myös Taiteilija-lehden tekemämme kysely toimi minusta todella hyvin. Vastauksia tuli tarpeeksi paljon, jotta juttusarjan tekeminen oli mielekäästä.

Journalistinen työprosessi ei menetelmänä ole kovin hyvä, jos aikoo kehittää uudenlaisen juttusarjaformaatin. Menetelmää vaistomaisesti noudattamalla tulee aika lailla tehdyksi asioita vanhojen kaavojen mukaan, eikä päädy kehittämättä mitään uutta. Benchmarking-menetelmä olisi toiminut paremmin uuden juttusarjaformaatin kehittämisessä. Toisaalta, jos tarkoitus olisi ollut kehittää itsessään journalistista työprosessia Taiteilija-lehdessä, silloin olisi ollut hyvä tutkia kuinka yleensä on toimittu missäkin työvaiheessa ja miten voitaisiin jatkossa toimia esimerkiksi tehokkaammin.

Hyvä puoli journalistisessa työprosessissa menetelmänä on se, että sitä noudattamalla sain juttusarjan kuitenkin tehdyksi ja julkaistuksi.

Jos tekisin opinnäytetyön uudestaan, syventyisin ajan kanssa myös tutkimaan erilaisia juttusarjoja sekä mediakonsepteja ja kehittäisin benchmarking-menetelmällä loppuun asti hiotun juttusarjan, josta toimeksiantajalle olisi vielä enemmän hyötyä.

6.3 Työn tulosten arviointi

Sain aikaan neliosaisen juttusarjan, joka julkaistiin ja johon toimeksiantaja oli tyytyväinen. Sarja käsitteli hyvin ajankohtaista aihetta näkökulmasta, johon muualla kotimaisessa me-

diassa ei tartuttu. Näin ollen se on varmasti tarjonnut kohderyhmälle oleellista tietoa asiasta, mikä näkyi kahden ensimmäisen osan hyvällä lukijamäärällä, luettu yhteensä yli 2000 kertaa (Pulkkinen 16.4.2018).

Mitä tekisin toisin, jos voisin? Edellä kuvasin jo keinoja, miten sarjamaisuutta olisi voinut parantaa (ks. 6.1 Sarjalle asettamieni tavoitteiden täyttyminen). Koen, että myös yksittäisten juttujen laatua olisi voinut myös parantaa, jos aikaa olisi ollut enemmän.

Kuten Jaakkola (2013, 110) totesi, omien tavoitteiden ja ajan kanssa on tehtävä jatkuvasti kompromisseja työelämässä. Niin oli näidenkin juttujen tekemisen suhteen. Niitä olisi voinut vielä hioa ja muuttaa, mutta tärkeää oli saada ne myös julkaistuksi, sillä toimistossa oli paljon muutakin työtä odottamassa tekijäänsä.

Toisaalta, jos olisin käyttänyt aikaa paremmin, olisin ehkä ehtinyt hioa aiheeseen ja sen käsittelyyn sopivan juttusarjaformaatin valmiimmaksi ja käyttää sitä sabluunana juttusarjan teossa. Tällöin olisin todella kehittänyt uuden juttusarjaformaatin toimeksiantajan käyttöön, mikä oli opinnäytetyöni perimmäinen tarkoitus.

6.4 Jatkokehitysideat toimeksiantajalle

Toivon, että juttusarja sytyttäisi pienen kipinän toimeksiantajassa ja Taiteilija-lehdessä nähtäisiin myös jatkossa analyttisiä juttusarjoja. Juttusarjaideaa, jossa yhtä aihetta käsiteltäisiin useammasta eri näkökulmasta voisi jatkokehittää. Tällainen juttusarjaformaatti sopisi hyvin laajojen aiheiden, ilmiöiden tai ongelmien käsittelyyn. Näkökulmat voisivat olla esimerkiksi nykytilanne/ongelma, tausta ja tuleva/ongelman ratkaisu. Tai asiaa voisi käsitellä niinkin, että jos aiheena olisi esimerkiksi gallerioiden toiminta, niin sitä tarkasteltaisiin esimerkiksi kuvataiteilijoiden, galleristien ja ostajien näkökulmista.

Ajallisestikin olisi varmasti nopeampaa tehdä ensin yksi juttu ulos yhdestä näkökulmasta ja sitten vasta keskittyä toisen osan valmiiksi saattamiseen. Hyvä hahmotelma näkökulmista ja pohjatietoa olisi tarpeen olla, jotta jo ensimmäisestä osasta lähtien voisi mainostaa, mistä sarjassa on kyse, monta osaa tulossa ja mitä ne käsittelevät. Jokaisen osan loppuun voisi jo etukäteen antaa lukijalle maistiaisista siitä, mitä on seuraavaksi tulossa. Näin lukija voisi innolla odottaa seuraavaa osaa ja kenties hakeutuisi sivuille välillä tarkastamaan, joko se on ilmestynyt.

Vastaavan tyyppisiä juttusarjoja näkee mediassa aika ajoin. Toivonkin, että nyt kun yksi juttusarjakokeilu on Taiteilija-lehdessä tehty, se toimisi esimerkkinä ja kenties innostaisi

tekemään silloin tällöin uusia, entistä parempia sarjoja lukijoiden iloksi. Ehkä myös joku toinen tuleva työharjoittelija voisi innostua kehittämään juttusarjaformaattia eteenpäin.

6.5 Näin kehität onnistuneen juttusarjan

Nyt yhden juttusarjan tehneenä, virheistä oppineena, muita juttusarjoja ja juttuja tutkailleena sekä journalistisesta työprosessista lukeneena, minusta tuntuu, että voin jota kuin kin vastata tutkimuskysymykseen: miten kehittää onnistunut juttusarja?

Arvoisa lukija, ota tästä vinkit talteen onnistuneen juttusarjan kehittämistä varten.

Aluksi on hyvä miettiä, haluaako tehdä kuukausittain toistuvan juttusarjan, joka ilmestyy kuukaudesta ja vuodesta toiseen vai tässä hetkessä tähän aikaan, paikkaan tai ilmiöön sidotun pienellä aikavälillä julkaistavan vain muutaman osan kokonaisuuden.

Suunniteltaessa sarjaa kannattaa ottaa mahdollisen toimeksiantajan, työpaikan, tai jos teet sarjaa omaan blogiisi, niin omat resurssit huomioon. Kuinka paljon aikaa, rahaa, työvoimaa sarjan tekemiseen pystyy käyttämään. Resurssit kannattaa huomioida mahdollisimman realistisesti. Varsinkin omasta kokemuksesta voin todeta, että käytettävissä olevaa aikaa ei kannata yliarvioida, vaan ottaa huomioon varsinkin eri tiedonhankinta muotoihin kuluva aika. Esimerkiksi juttusarjaa tehdessä kyselyn toteuttaminen ja siitä saatujen vastausten läpikäyminen vei enemmän aikaa kuin puhelimitse tehty haastattelu.

Juttusarjassa olennaisinta on, että sarjan osat käsittelevät samaa aihepiiriä, kuten esimerkiksi Kuutti toteaa teoksessaan *Mediasanasto* (2012, 77). Aihetta valittaessa kannattaa miettiä mikä lukijoita kiinnostaa ja toisaalta myös millaiselle sisällölle on tarvetta. Halutaanko ensisijaisesti sitouttaa lukijoita vai tarjota hyödyllistä informaatiota tai kenties viihdyttää. Muista myös, ettei aihe ole idea, vaan aiheesta jalostetaan idea näkökulman avulla (Töyry ym. 2008, 67–68).

Jaakkola suosittelee porautumaan aiheeseen, etsimällä siitä tietoa eri lähteistä, jotta löydettäisiin jotain uutta ja kiinnostavaa (2013, 67–68). Esimerkiksi *Taiteilija*-lehden juttusarjassa kysely auttoi paljastamaan, että kuvataidepiireissä on myös tapahtunut seksuaalista häirintää ja vallan väärinkäyttöä. Ilman kyselyä olisi ollut mahdotonta käsitellä aihetta samalla tavoin, kuin mitä käsitelimme. Kannattaa siis miettiä monipuolisesti eri tiedonhankinta keinoja, kun haluaa päästä käsiksi uuteen tietoon.

Kun tietää, mitä sarjalla tavoittelee ja miten pitkän siitä aikoo tehdä kannattaa miettiä juttutyypin sarjalle. Esimerkiksi Töyry ym. kertovat juttutyypin tarkoittavan ennen kaikkea jutulle annettua muotoa (2008, 56). Kannattaa siis miettiä millaisten visuaalisten elementtien halua jatkuvan juttusarjan osasta toiseen. Esimerkiksi Taiteilija-lehden juttusarjassa käyimme punasävyistä kuvituskuvaa joka osassa, sekä kyselystä saatuja sitaatteja, jotka oli kursivoitu.

On siis heti alusta hyvä miettiä, millainen kuvitus juttusarjaan tulee ja miten se toteutetaan. Sarjan muotoiluun ja muotoon vaikuttaa myös se, missä kanavassa juttusarja julkaistaan. Esimerkiksi Taiteilija-lehden juttusarjan teossa ei tarvinnut huolehtia täsmällisestä merkkimäärästä, koska kyse oli verkkojulkaisusta. Printtilehdissä puolestaan juttujen paikat on yleensä jo etukäteen tiedossa ja tällöin on syytä pysytellä toimituksen määräämässä merkkimäärässä, jotta juttu mahtuu sille varattuun tilaan lehdessä.

Tekstin rakenteeseen ja tyyliin vaikuttavat niin aihepiiri, juttutyypin sekä jutulle asetetut tavoitteet. Kannattaa miettiä kirjoitetaanko esimerkiksi tekstit minä -muotoon vai asiallisempaan tyyliin ja onko rakenne samantapainen kaikissa jutuissa. Aloitetaanko jutut esimerkiksi kohtauksella vai tiukalla faktalla.

Lisäksi kannattaa seurata mediaa ja katsoa, millaisia juttusarjoja on jo tehty. Niistä voi poimia hyviä ideoita ja soveltaa niitä omassa juttusarjassa.

Kenties kaikista tärkein neuvo mielestäni on, että oli kyseessä sitten juttusarjan tai opin-
näytetyön tekeminen, niin pääasia on, että teet ja saat sen valmiiksi kuin että vain suunnitelisit ja hioisit sitä loputtomiin. Sillä loppupeleissä tärkeintä on työn valmiiksi saaminen ja sen tekemisestä oppiminen.

Lähteet

Suuri journalistipalkinto 2016 palkitut 2015. Luettavissa: <https://suurijournalistipalkinto.fi/palkitut/palkitut-vuosittain/palkitut-2015/6138244>. Luettu: 11.5.2018.

Aro, J. 2014. Oletko joutunut Venäjän trolliarmeijan kohteeksi – kerro kokemuksistasi. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-7470016>. Luettu: 11.5.2018.

Aro, J. 2015a. Kioski Venäjän some-propagandan alkulähteillä – katso ennennäkemätön materiaali trollitehtaalta. Luettavissa: <http://kioski.yle.fi/omat/kioski-pietarin-trollitehtaalla>. Luettu: 11.5.2018.

Aro, J. 2015b. Kioski tutki: Näin Venäjä-trollit manipuloivat suomalaisia – katso lista propagandistien suosimista foorumeista. Luettavissa: <http://kioski.yle.fi/omat/venaja-trollit-suomessa>. Luettu: 11.5.2018.

Aro, J. 2015c. Tältä Venäjän verkkopropaganda tuntuu – suomalaisia saatu uskomaan valheisiin. Luettavissa: <http://erikoiset.kioski.yle.fi/jutut/1505-trollit-vaientaneet-suomalaisia/>. Luettu: 11.5.2018.

Aro, J. 2015d. Näin selviät propaganda vyörystä – Kioski kokosi parhaat aseet trolleja vastaan. Luettavissa: <http://erikoiset.kioski.yle.fi/jutut/1505-trollit-ratkaisut/>. Luettu: 11.5.2018.

Aro, J. & Grüm, E. 2015. Katso, miten Venäjän propaganda leviää Suomeen. Luettavissa: <http://kioski.yle.fi/omat/katso-miten-venajan-propaganda-leviaa-suomeen>. Luettu: 11.5.2018.

Corbett, R. 2017a. Knight Landesman Resigns From Artforum Amid Sexual Misconduct Allegations. Luettavissa: <https://news.artnet.com/art-world/knight-landesman-resigns-artforum-1128533>. Luettu: 27.4.2018.

Corbett, R. 2017b. As Women of the Art World Join Together to Condemn Sexism, Artforum Promises Change. Luettavissa: <https://news.artnet.com/art-world/open-letter-condemning-art-world-sexism-following-allegations-against-artforum-publisher-1132031>. Luettu: 27.4.2018.

Itä-Suomen yliopisto. Benchmarking. Luettavissa: <https://www.uef.fi/benchmarking>. Luettu: 14.5.2018.

Jaakkola, M. 2013. Hyvä Journalismi. Kansanvalistusseura. Vantaa.

Julkisen sanan neuvosto 2011. Journalistin ohjeet ja liite. Luettavissa: https://www.jsn.fi/journalistin_ohjeet/. Luettu: 18.5.2018.

Julkisen sanan neuvosto. JSN. Luettavissa: <https://www.jsn.fi/jsn/jsn/>. Luettu: 18.5.2018.

Kanerva, A. 2017. "Kaikki alalla olevat tietävät sen ringin" – Suomen elokuva-alalta kerätyssä kymmenien ahdistelukertomusten aineistossa muutama nimi toistuu. Luettavissa: <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000005412960.html>. Luettu: 27.4.2018.

Kantor, J. & Twohey, M. 2017. Harvey Weinstein Paid Off Sexual Harassment Accusers for Decades. Luettavissa: <https://www.nytimes.com/2017/10/05/us/harvey-weinstein-harassment-allegations.html?referer>. Luettu: 24.4.2018.

Kultti 2014. Jäsenyys Kultissa. Luettavissa: <https://www.kultti.net/kultti/12/>. Luettu: 18.5.2018

Kuutti, H. 2012. Mediasanasto. Media Doc Oy. Jyväskylä.

Kvantitatiivisten menetelmien tietovaranto 2010. Kyselylomakkeen laatiminen. Luettavissa: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kyselylomake/laatiminen.html>. Luettu: 12.5.2018.

Kvantitatiivisten menetelmien tietovaranto 2011. Postikyselyaineiston kokoaminen. Luettavissa: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/postikysely/postikysely.html>. Luettu: 12.5.2018

Marttinen, M. 2017a. Häirintää kaikissa muodoissaan. Journalisti, 93, 13, s. 6–8.

Marttinen, M. 2017b. Häirintää kaikissa muodoissaan. Luettavissa: <https://www.journalisti.fi/artikkelit/2017/13/hirint-kaikissa-muodoissaan/>. Luettu: 11.5.2018.

Marttinen, M. 2017c. "Humalainen haastateltava tarttui rintoihini". Luettavissa: <https://www.journalisti.fi/artikkelit/2017/13/humalainen-haastateltava-tarttui-rintoihini/>. Luettu: 11.5.2018

Milano, A. 15.10.2017. If you've been sexually harassed or assaulted write 'me too' as a reply to this tweet. Twitter-viesti @Alyssa_Milano. Luettavissa: https://twitter.com/alyssa_milano/status/919659438700670976. Luettu: 24.4.2017.

Niilola, M. 2017 Työoikeuden professori: Seksuaalinen häirintä työpaikoilla on yllättävän yleistä – huorittelua, tuijottelua ja jopa raiskaus. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-9902961>. Luettu: 17.5.2018

Not Surprised 2017a. Original Letter. Luettavissa: <http://www.not-surprised.org/original-letter/>. Luettu: 27.4.2018.

Not Surprised 2017b. Signatures. Luettavissa: <http://www.not-surprised.org/signatures/> Luettu: 27.4.2018.

Pulkkinen, M. 11.10.2017. Viestintäpäällikkö ja päätoimittaja. Suomen Taiteilijaseura. Haastattelu.

Pulkkinen, M. 16.4.2018. Viestintäpäällikkö ja päätoimittaja. Suomen Taiteilijaseura. Sähköposti.

Suhola, A., Turunen, S., Varis, M. 2005. Journalistisen kirjoittamisen perusteet. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Suomen Taiteilijaseura 2014. Seura. Luettavissa: <http://artists.fi/seura/seura-organisaatio/>. Luettu: 27.4.2018.

Suomen Taiteilijaseura 2014. Jäsenjärjestöt. Luettavissa: <http://artists.fi/seura/jasenjarjestot/>. Luettu: 27.4.2018.

Taiteilija-lehti 2017. Taiteilija-lehti kysyy seksuaalisesta häirinnästä ja ahdistelusta suomalaisessa kuvataiteessa. Luettavissa <http://taiteilijalehti.fi/taiteilija-lehti-kysyy-seksuaalisesta-hairinnasta-ja-ahdistelusta-suomalaisessa-kuvataiteessa/>. Luettu 16.5.2018

Taiteilija-lehti. Kolumnit ja mielipiteet. Luettavissa: <http://taiteilijalehti.fi/mielipide/>. Luettu: 27.4.2018.

Taiteilija-lehti. Toimitus. Luettavissa: <http://taiteilijalehti.fi/toimitus/>. Luettu: 27.4.2018.

Töyry, M., Rätty, P., Kuisma, K. 2008. Editointi aikakauslehdessä. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Liitteet

Liite 1. Juttusarjan ensimmäinen osa

Taiteilija

Taiteilija-lehden kysely paljastaa seksuaalisen häirinnän kuvataiteessa

20.11.2017 – Kirjoittaja: Miisa Pulkkinen, Anna Salonen

SEKSUAALINEN HÄIRINTÄ

Taiteilija-lehden kyselyssä joka toinen vastaaja on kokenut seksuaalista häirintää työssään ammattikuvataiteilijana. Useampi kuin joka kolmas kertoi kokeneensa vakavampaa seksuaalista ahdistelua. Vastauksista paljastuu seksuaalisen häirinnän, ahdistelun ja väkivallan koko kirjo ehdottelevista puheista raiskaukseen. Silti jopa osa ahdistelua kokeneista epäilee, onko alalla häirintä- ja ahdisteluongelmaa.

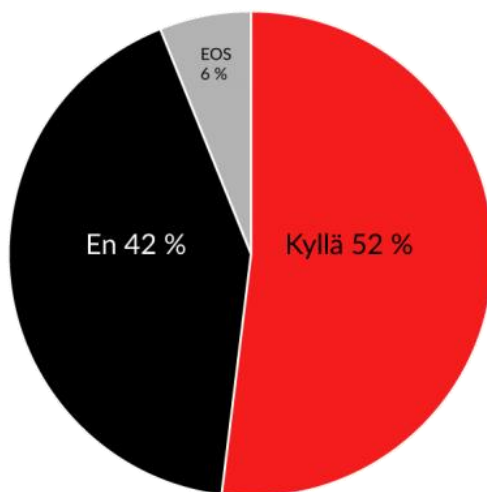
Rintojen kourimista, häirikköviestejä, seksiehdotuksia, rivoja vitsejä, vaivannuttavia kommentteja ja naaman nuolemista. Taiteilija-lehden kysely paljastaa useita kymmeniä ammattikuvataiteilijoiden kokemuksia seksuaalisesta häirinnästä. Esimerkit vaihtelevat häiritsevistä puheista väkivaltaan.

Olen kokenut taputtelua, tissien puristelua ja kourintaa jalkojen välistä.

Valmistumisen jälkeen sain kutsun jakaa työhuoneen taiteilijan kanssa, joka halusi seksiä kanssani.

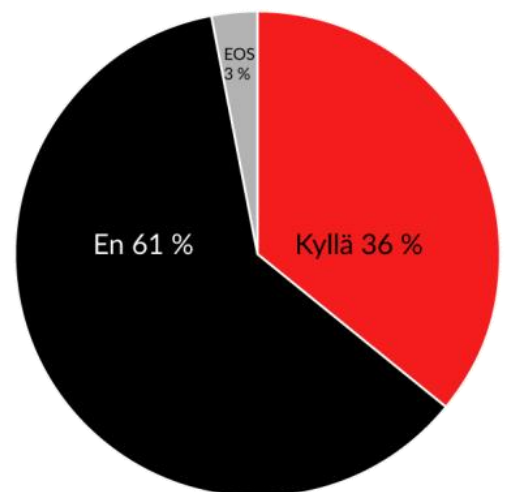
Häirikkösoittoja ja viestejä, höpötystä valtavasta seksuaalienergiastani ja asiaankuulumattomia nimittelyjä.... kommentteja ulkonäöstä esim. ”ainakin muodollisesti pätevä taiteilija” herrasmiesten suusta ja katseita ja naureskelua päälle.

Oletko kokenut seksuaalista häirintää?

Vastaajia 137

Oletko kokenut seksuaalista ahdistelua?

Vastaajia 135

Seksuaalinen häirintä voi olla sanallista, sanatonta tai fyysistä. Käytös muuttuu häirinnäksi, jos se on seksuaalista ja ei-toivottua. Kyselyn vastaajista yli puolet, 52 %, kertoi kokeneensa seksuaalista häirintää työskennellessään kuvataiteilijana.

Seksuaalinen ahdistelu lisättiin rikoslakiin 2014. Ahdistelua on koskettamalla tehty seksuaalinen teko, joka loukkaa toisen seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Kyselyn vastaajista 36 % kertoi kokeneensa seksuaalista

ahdistelua uransa tai opiskelunsa aikana. Vakavin kyselyssä paljastunut tapaus on raiskaus.

Eräs edesmennyt tunnettu miestaiteilija raiskasi minut kotonani, kun olimme porukalla menneet sinne jatkoille. Tein hänelle selväksi, etten halua enkä voi naida hänen kanssaan, koska ei ole mitään ehkäisyä eikä mitään haluja muutenkaan. Raiskauksen seurauksena olin niin kipeä, että tuskin pystyin kävelemään. Kävin lääkärissä ja olin sairaana viikko-kaupalla ja pelkäsin tulleetni raskaaksi.

Kyselyn vastaajia ei erikseen pyydetty kertomaan, milloin häirintä tai ahdistelu oli tapahtunut. Osassa tapauksista syyteoikeus saattaa jo olla vanhentunut. Esimerkiksi ahdistelun kohdalla syyteoikeus vanhenee kahdessa vuodessa. Vastaajia ei myöskään pyydetty kertomaan, ovatko he tehneet tapauksesta rikosilmoituksen. Yksikään vastaaja ei maininnut, että tapaus olisi ratkaistu tuomioistuimessa.

Ahdistelija on tyypillisesti mies

Kyselyyn vastasi 140 henkilöä. Heistä selkeä enemmistö, 77 %, on naisia. Miehiä on 17 % ja muunsukupuolisia 3 %. Muutama vastaaja ei halunnut vastata sukupuolta koskevaan kysymykseen.

Kertomusten perusteella tyypillinen ahdistelija on ollut mies. Lähes kaikki kokemuksensa jakaneet naisvastaajat kertovat, että ahdistelija oli mies.

Iltilaisuudessa mieskollega ”halasi” takaapäin, eli puristi rintojani, lopetti hyvin hitaasti kun pyysin, toisti tekonsa hetken päästä uudestaan

Useita kertoja erityisesti humalassa olevat vanhemmat miespuoliset kollegat ovat esim avajaisten jatkoilla lähennelleet, koskettelleet ja ruinaaneet ja jatkaneet käytöstä kielloista huolimatta.

Tuntuu, että kuvataiteen valtarakenteissa retostelee yksi poikain kerho jossa kaikenlainen ehdottelu on sallittua – koska ihmisiä tässä ollaan ja kyllähän kaikesta voi sitten kieltäytyä.

Seitsemän miesvastaajaa kertoo kokeneensa seksuaalista häirintää, johon ovat syyllistyneet joko naiset tai sekä miehet että naiset.

Naiset ehdottelevat, puhuvat pikkutuhmia ja tulevat iholle.

Olen joutunut kollegani ja toisen kerran museon johtajan puolelta seksuaalisen ahdistelun kohteeksi. Puhe oli suoraa ehdottelua ja sukuelinten koskettelua vaatteiden läpi. Toisen sukupuoli oli nainen ja toisen mies.

Ahdistelija käyttää valtaa

Tyypillistä on, että kertoja on kokenut häirintää eri tilanteissa: opintojen aikana, työtilanteissa kuten ripustuksessa tai asiakastapaamisissa tai tapahtumissa kuten avajaisissa.

Kaikkiaan lähes sata vastaajaa kertoi kokemuksen seksuaalisesta häirinnästä. Kaikki eivät kertoneet omasta kokemuksestaan, vaan mukana on myös kertomuksia toisten ihmisten häirinnästä tai ahdistelusta.

Tyypillistä on, että kertoja on kokenut häirintää eri tilanteissa: opintojen aikana, työtilanteissa kuten ripustuksessa tai asiakastapaamisissa tai kuvataidetapahtumissa kuten avajaisissa.

Yleisimpiä ovat koulutukseen ja opiskeluaikaan liittyvät tapaukset, joita oli vastauksissa yli 20. Kaikki vastaajat eivät kerro, kuka ahdistelija oli, mutta esiin nousevat erityisesti opettajat ja muu oppilaitoksen henkilökunta.

Miespuolinen opettaja oli työhuonevierailulla. Työssäni näkyi silloin alastoman ihmiskehon käyttö. Keskustelu kääntyi minun alusvaatteisiini ja rintoihini hyvin epäasiallisella tavalla.

Ollessani taidekoulun opintomatalla 90-luvulla, yksi opettajamme harasti seksuaalista toimintaa opiskelukaverini kanssa samassa huoneessa jossa olimme koko porukalla iltaa viettämässä.

Toiseksi eniten kyselyyn tuli vastauksia, jossa kerrottiin kollegan häiritsevää käytöksestä. Sitä on tapahtunut etenkin avajaisissa tai niiden jatkoilla mutta myös työtilanteissa.

Samassa kaupungissa asuva vanhempi kuvataiteilijamies kaappasi tanssilattialla yllättäen minut kiinni ja nuoli naamaani. Se tuntui inhottavalta ja ällöttävältä.

Eräs keski-ikäinen nainen pyysi näyttelyn avajaisten jälkeen näyttämään munat.

Olen mm toiminut assistenttina kuvataiteilijalle, joka lähenteli ja kosketeli minua useita kertoja, vaikka pyysin häntä lopettamaan.

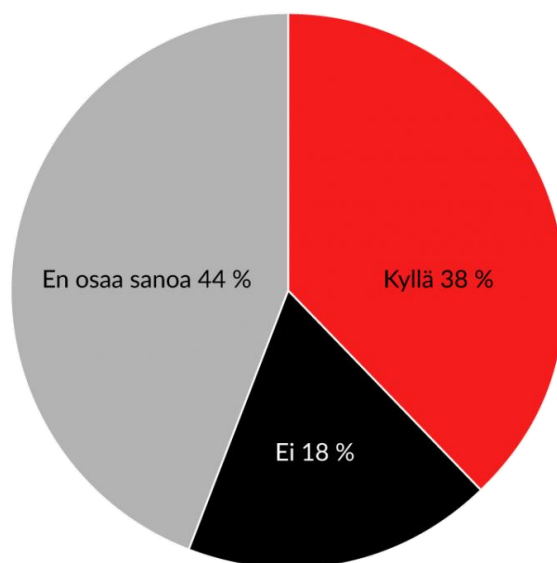
Galleristin kerrotaan syyllistyneen seksuaaliseen häirintään kolmessa tapauksessa. Kaksi vastaajaa kertoo, että ahdistelija oli museonjohtaja.

Ehdoton enemmistö vastaajista kokee, että ahdistelija oli valta-asemassa.

Ahdistelija on aina valta-asemassa! Ahdistelu on vallankäyttöä. Tää perseily lähtee pedagogian ja yhdenvertaisuus suunnittelun puutteesta korkeakouluissa ja liitoissa.

Jopa osa ahdistelluista epäilee häirintä-ongelman olemassaoloa

Onko seksuaalinen häirintä ja ahdistelu ongelma kuvataidealalla?

Vastaajia 140

Vaikka kyselyssä kymmenet vastaajat kertoivat kokemuksensa seksuaalisesta häirinnästä, jopa osa sitä kokeneista epäilee, onko kuvataidealalla ongelmaa. 38 % vastaajista on sitä mieltä, että seksuaalinen häirintä ja ahdistelu on ongelma alalla ja 18 % uskoo, ettei ongelmaa ole. Peräti 44 % vastaajista ei osaa sanoa, onko ongelmaa olemassa.

Näin on jopa kyselyn vakavimmassa, raiskaukseen liittyvässä tapauksessa.

Koska hän (raiskaaja) oli hyvin suosittu taiteilijapiireissä, en voinut kertoa asiasta kenellekään mitään. Tunsin myös syyllisyyttä ja häpeää, että olin ollut niin luottavainen. Olen aivan varma, että urani taiteilijana olisi loppunut siihen, jos olisin tehnyt asiasta ilmoituksen poliisille. Taiteilijapiirit olivat silloin niin pienet, kaikki tunsivat toisensa ja hyvä miestaiteilija oli aina parempi kuin naistaiteilija. Siksi vastaan, että en osaa sanoa, koska asioista ei puhuttu kunnolla. Kaikenlaisia juttuja liikkui, mutta mistään ei voinut olla varma.

Kymmenet vastaajat kehuvat palautteessaan sitä, että #MeToo-kampanja on tuonut seksuaalisen häirinnän yleisyyden esiin myös kulttuuri- ja taidealalla. Moni tuo esiin sen, että ongelma ulottuu kaikille elämänaluille. Joukossa on kuitenkin myös vähätteleviä ja epäileviä vastauksia, kuten tämä naisvastaajan kommentti:

Moni vastaaja toivoo kuvataidealalle nollatoleranssia seksuaalisen häirinnän suhteen.

Toivottavasti näihin tuloksiin ei vaikuta väärin tavalla jotkut ”vuonna 1996 joku taputti mua pyllylle pikkujouluissa” -kaltaiset suuret tregediat...

Moni vastaajista toivoo ongelman ratkaisuksi kuvataidealalle nollatoleranssia seksuaalisen häirinnän suhteen. Yksi vastaajista kertoo toimivansa taiteilijavetoisessa galleriassa, jossa hän aikoo nyt ajaa häirinnän rajojen määrittämistä.

Mielestäni on tärkeää, että tästä keskustellaan eikä vaieta. Liian moni käyttää valta-asemaansa hyväkseen ja ylittää rajoja. Sitä ei voida katsoa läpi sormien.

Taiteilija

Kuvataideakatemia ja Aalto-yliopisto: Seksuaalista häirintää on tapahtunut

23.11.2017 – Kirjoittaja: Anna Salonen

Taiteilija-lehden kysely paljastaa, että ammattikuvataiteilijat ovat kokeneet eniten seksuaalista häirintää opiskeluaikana. Sekä Kuvataideakatemia että Aalto-yliopisto myöntävät, että häirintätapauksia on ollut. Molemmat yliopistot pyrkivät ehkäisemään seksuaalista häirintää toimintaohjeiden avulla.

Taiteilija-lehden kyselyssä lähes sata vastaajaa kertoi kokemuksensa seksuaalisesta häirinnästä. Yksi tapaustyyppi nousi ylitse muiden: 24 vastaaja kertoo joutuneensa seksuaalisen häirinnän uhriksi opiskeluaikana. Osaan kokemuksista liittyi fyysistä ahdistelua, kuten puristelua. Osaan taas sanallista häirintää, kuten ehdottelua tai härskejä vitsejä. Lisäksi kuusi vastaajaa kertoo nähneensä tai epäilevänsä sekä seksuaalista että muuta häirintää kuvataidealan oppilaitoksessa. Suoranaisen seksuaalisen häirinnän lisäksi vastaajat kertoivat sukupuoleen perustuvasta vähättelystä ja syrjimisestä. Kyselyn päättymisen jälkeen Taiteilija-lehti on saanut tietoja muutamasta suoranaisesta ahdistelutapauksesta, jotka ovat tapahtuneet vuosituhannen vaihteessa ja vielä viime vuosina.

Häirintää kokivat pääosin naispuoliset opiskelijat mutta myös miehet ja muunsukupuoliset. Häirintää kokeneista suurin osa kertoo, että tekijä oli miespuolinen opettaja. Myös työmestarien, muun henkilökunnan ja muiden opiskelijoiden kerrotaan käyttäytyneen häiritsevästi.

Opiskeluaikoina vanhemmat miesopettajat vihjailivat ja käyttäytyivät usein sopimattomasti. Oma kieltäytyvä reagointi johti opetuksen ulkopuolelle sulkemiseen ja huonoihin arvosanoihin.

Etenkin opiskeluaikoina Kuvataideakatemiassa oli paljon seksuaalista häirintää-joiltain opettajilta ja myös työmestareilta.

Kuvataideakatemiassa miesopiskelijat voitelivat työmestareita viinapulloilla ja työmestarit kiristivät ahdistelulla naisopiskelijoita.

Kuvataideakatemiassa miesopiskelijat voitelivat työmestareita viinapulloilla ja työmestarit kiristivät ahdistelulla naisopiskelijoita. Eli kaipasta ei tuotu materiaaleja jos pientä koskettelua ei hyväksytty. Koskaan en ole kuullut että kanteita olisi nostettu vaikka kaikki näkivät ja tiesivät akatemian äijävallan.

Viidessä vastauksessa kerrotaan, että häirintä on tapahtunut Kuvataideakatemiassa. Aalto-yliopisto mainitaan nimeltä yhdessä vastauksessa, jossa ahdistelluksi on joutunut luennoitsija. Lisäksi kolmessa muussa vastauksessa viitataan ahdistelijan olleen yliopiston professori, mutta oppilaitosta ei ole nimetty. Kolmessa vastauksessa mainittiin häirinnän tapahtuneen ammattikorkeakoulussa.

”Jokainen tapaus on liikaa”

Laki miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta on vuodesta 2014 velvoittanut oppilaitoksia puuttumaan ja ehkäisemään seksuaalista häirintää organisaatioissaan. Kyselyn vastaajia ei pyydetty erittelemään, koska häirintä on tapahtunut, eikä ajankohta käy kaikista kertomuksista ilmi.

Kuvataideakatemian dekaani **Markus Konttinen** myöntää, että yliopiston tietoon on tullut joitain häirintätapauksia. Konttisen mukaan viimeisen kahden vuoden aikana on tehty paljon töitä epäasiallisen käytöksen poistamiseksi. Opiskelijoiden ilmoituskynnystä hän pitää edelleen liian korkeana.

”Siihen pyritään vaikuttamaan, että ihmiset ilmoittaisivat näistä asioista. On tärkeää, että (häirintäsyytös) tulee virallisena ilmoituksena työntekijän kohdalla esimiehelle tai opiskelijoiden kohdalla vastuopettajille ja sitä kautta eteenpäin työnantajalle”, sanoo Konttinen.

Taiteilija-lehden tietojen mukaan yhden Kuvataideakatemian työmestarin asiaton ja jopa uhkaava käytös oli koulun johdon tiedossa vuosituhaten vaihteessa. Dekaanin Markus Konttinen ei tuolloin toiminut Kuvataideakatemian johtotehtävissä.

Yhdessä kyselyn vastauksessa kerrotaan professorin häiritsevästä käytöksestä osastokokouksessa, joka jatkui saunomisella:

Osaston professori kovaan ääneen ilmoitti että jos haluaa nähdä professorin peniksen niin nyt kannattaa lähteä saunaan.

Aloittaessani taideopinnot Kuvataideakatemiassa ensimmäisen vuoden aikana piti valita osasto jolla opiskella. Menin erääseen osastokokoukseen joka pidettiin saunaosastolla akatemian vieressä. Siellä osaston professori kovaan ääneen ilmoitti että jos haluaa nähdä professorin peniksen niin nyt kannattaa lähteä saunaan. Tämä loi erityisen ahdistavan ilmapiiriin ja oli yhtenä syynä miksen kyseiselle osastolle halunnut.

Taiteilija-lehden tietojen mukaan saunaosaston yhteydessä on pidetty opetukseen liittyviä kokouksia vielä 2010-luvulla.

Dekaani Konttinen kertoo selvittäneensä asiaa ja saaneensa tietoa siitä, että saunomisen yhteydessä on todella pidetty koulutusohjelmaan liittyviä kokouksia vuoden 2010 jälkeen. Konttisen mukaan Kuvataideakatemian nykyisissä tiloissa olevassa saunatilassa on pidetty joitakin henkilöstön tilaisuuksia, joissa ei ole ollut opiskelijoita mukana.

Taiteilija-lehden kyselyssä ilmeni yksi tapaus, jossa tapahtumapaikaksi nimetään Aalto-yliopisto:

Työskennellessäni Aalto-yliopistossa luennoitsijana, pomoni kertoi jatkuvasti hyvin seksuaalisia vitsejä liittyen ulkonäkööni/vartalooni. Kerron myös samainen henkilö pyysi minut hotellihuoneeseensa klo 1.00 yöllä. Toinen kollega myös samasta yliopistosta on kommentoinut ulkonäköäni, ja koska en ”lämmennyt hänelle” hän kysyi olenko lesbo.

Aalto-yliopiston viestintäpäällikkö **Anu Salmi-Savilampi** kertoo sähköpostitse, että myös Aallossa on tullut tietoon seksuaalisen häirinnän tapauksia. Ne on käsitelty yliopiston virallisten toimintaohjeiden mukaan.

”Suhtaudumme Aalto-yliopistossa kaikenlaiseen häirintään ja ahdisteluun hyvin vakavasti. Tulokset eivät valitettavasti ole yllättäviä siinä valossa, miten yleistä häirinnän on huomattu olevan läpi koko yhteiskunnan. Jokainen tapaus on kuitenkin liikaa”, kommentoi viestintäpäällikkö Salmi-Savilampi.

Seksuaalista häirintää torjutaan ohjeilla ja oppailla

Sekä Taideyliopistolla että Aalto-yliopistolla on toimintaperiaatteet ja oppaat häirinnän ehkäisemiseksi.

Aalto-yliopiston viestintäpäällikkö Anu Salmi-Savilampi kertoo, että yleiset toimintaperiaatteet koskevat kaikkia Aalto-yhteisön jäseniä: opiskelijoita, työntekijöitä, hallituksen jäseniä sekä yhtiöitä, joissa Aallolla on enemmistöomistus. Periaatteet ovat luettavista *Aallon tapa toimia* -oppaasta.

Oppaan mukaan: ”*Sitoutumisemme tasa-arvoon, puolueettomuuteen^{SEP} ja toisten kunnioittamiseen tarkoittaa myös, että käytäydymme vastuullisesti ja kunnioitamme yhteisömme muiden jäsenten oikeutta nauttia turvallisesta ja viihtyisästä yliopistoympäristöstä, jossa opiskelu ja työ voi sujua esteettä. Minkäänlaista häirintää ei suvaita.*”

Oppaassa ei kuitenkaan varsinaisesti tarjota ohjeita, siitä kuinka toimia tilanteessa, jossa kokee seksuaalista häirintää. Esitteen lopussa veloitetaan organisaation jäseniä toimimaan periaatteiden mukaisesti ja ilmoittamaan niin toimintaperiaatteiden, lain tai eettisten sääntöjen rikkomisesta tai sen epäilystä joko esimiehelle tai Aallon päälakimiehelle. Lisäksi painotetaan, että johtajien, opettajien ja esimiesten tulee kannustaa opiskelijoita, alaisia sekä professoreita tunnistamaan rikkomukset ja ilmoittamaan niistä.

Salmi-Savilampi kertoo, että Aalto-yliopiston ylioppilaskunnalla on oma häirintäyhteyshenkilö, johon opiskelijat voivat tarvittaessa olla yhteydessä.

Kuvataideakatemian dekaani Markus Konttinen kertoo, että ilmoittamiskynnystä seksuaalisesta häirinnästä on pyritty madaltamaan esimerkiksi ottamalla koko Taideyliopistossa käyttöön opas, jossa neuvotaan tunnistamaan epäasiallista kohtelua ja neuvotaan, miten tilanteissa tulisi toimia. Opasta jaetaan niin uusille opiskelijoille orientaatiotilaisuudessa kuin muulle henkilökunnalle perehdytyksen yhteydessä.

Opas on nimeltään *Epäasiallisen kohtelun ehkäiseminen – Toimintaohje ristiriitatilanteiden varalle yliopistoyhteisössä*. Taideyliopisto lanseerasi ja otti oppaan käyttöön oppilaitoksissa vuonna 2015.

Oppaassa annetaan keinoja tunnistaa kiusaaminen, syrjintä sekä yleinen että seksuaalinen häirintä. Lisäksi annetaan toimintaohjeita koko yliopistoyhteisölle, esimiehille ja opettajille, epäasiallisesti kohdelluille sekä heille, joita syytetään epäasiallisesta kohtelusta. Oppaassa kerrotaan, mitä epäasiallisesta kohtelusta voi seurata tekijälle. Epäasiallisen kohtelun selvitysprosessi on myös tuotu oppaassa selvästi esille niin opiskelijan kuin oppilaitoksen työntekijän näkökulmasta.

Konttinen sanoo, että aiheesta on lisäksi käyty keskustelua oppilaiden kanssa. Hänen mukaansa on tärkeää, että tiedostetaan mahdollisesti epäasialliset tilanteet ja ollaan valmistautuneita sen torjuntaan.

”Opiskelijat ovat tuoneet oman huoneentaulun jossa he tuovat esiin, miten heitä pitäisi kohdella mahdollisimman hyvin ja tasapuolisesti, myöskin tätä häirintää välttäen.”

Juttua muokattu 28.11.2017: Juttua on muutettu liittyen Kuvataideakatemiassa saunomisen yhteydessä pidettyihin kokouksiin. Dea-kaani Markus Konttinen muutti lausuntoaan liittyen asiaan selvitettyään tilannetta. Kun juttu julkaistiin 23.11.2017, Konttisella ei ollut tietoa siitä, että saunaosastoa olisi käytetty kokousten pitämiseen.

Taiteilija

Työoikeuden professori: Oppilaitosten pitää ottaa seksuaalinen häirintä todella vakavasti

23.11.2017 – Kirjoittaja: Anna Salonen

Turun Yliopiston työoikeuden professori Seppo Koskisen mukaan laki velvoittaa niin oppilaitoksia, työnantajia kuin palveluntarjoajia kuten galleristeja puuttumaan organisaatioissa esiintyvään seksuaaliseen häirintään.

Seppo Koskinen kuva: Hanna Oksanen / Turun yliopisto

Seppo Koskinen on Turun yliopiston työoikeuden professori ja pitkäaikainen kuvataiteen harrastaja ja keräilijä. Hän tuntee monia kuvataiteilijoita ja galleristeja jo usean vuosikymmenten ajalta. Taiteilija-lehden paljastamat seksuaalisen häirinnän ongelmat ovat hänelle yllätys.

”En uskonut, että noin suuria ongelmia on.”

Koskinen kertoo kuulleensa joitain epäilyjä seksuaalisesta häirinnästä lähinnä näyttelyiden avajaisista ja niiden jatkoilta. Kaikkein vakavimpina tapauksina hän pitää kyselyssä paljastunutta korkeakouluissa ja oppilaitoksissa tapahtuvaa häirintää, joka vastausten mukaan näyttää liittyvän tavanomaisiin opetustilanteisiin ja opettajan valta-aseman väärinkäyttöön.

”Oppilaitoksiin liittyviä kokemuksia oli vastauksissa niin paljon, että alan oppilaitosten pitää ottaa asia todella vakavasti”, Koskinen sanoo.

Yli 20 vastauksessa kerrotaan seksuaalisesta häirinnästä oppilaitoksessa. Opettajien epäasiallista käytöstä kuvaillaan muun muassa seuraavasti:

”Tällaiset asetelmat joissa valta-asemassa oleva opettaja tai professori valikoi ulkonäön tai miellyttävyyden perusteella opiskelijoita ovat erittäin selviä ja hyvin arkipäiväisiä. Usein niihin liittyy valta-aseman väärinkäyttö ja tällaiset tilanteet ovat omiaan luomaan tilanteita, joissa seksuaalin häirintä ja hyväksikäyttö ovat mahdollisia ja uhrin eivät joko uskalla avata suutaan tai heitä ei uskota. Seksistinen ilmapiiri kukoistaa ja tukea ei useinkaan ole saatavilla.”

”Taideopiskelijoita käytetään opettajien taholta hyväksi. Myös opiskelijat hyödyntävät seksiä ja nuoruutta hyväkseen edetäkseen urallaan.”

”– Taideoppilaitoksien opettajien suhde versus oppilaat on altis edesautamaan rajojen hämärtymistä sillä he ovat portinvartioita (taiteilijoiden sisäpiiriin pääseminen, itsensä tunnetuksi tekeminen, sisäpiirin tiedon jako ym). Avajaiset ja jatkot joissa kulutetaan ilmaista viinaa eivät paranna tilannetta positiiviseen suuntaan.”

Koskisen mielestä oppilaitosten pitää nyt miettiä etenkin sitä, kuinka opiskelijat voivat kertoa kokemastaan seksuaalisesta häirinnästä. Professorin mukaan uhrit eivät yleensä itse kerro kohtaamistaan ongelmista, minkä myös Taiteilija-lehden kysely osoittaa.

”Joudutaan miettimään, pitäisikö kehittää matalamman kynnyksen ilmoittamistapoja. Käytettävissä on myös ihan perinteinen tapa, että joku ylempi taho tulee valvomaan, mitä siellä luokissa tapahtuu. Jos se on yllettävää, sattumanvaraista valvontaa, niin moni opettajista joutuu käyttäytymään koko ajan hyvin, koska ei koskaan tiedä, milloin valvontaa on.”

Vapaat taiteilijat alttiina seksuaaliselle häirinnälle

Taiteen edistämiskeskuksen Taiteilijan asema 2010 -tutkimuksen mukaan 84 prosenttia kuvataiteilijoista toimii vapaina taiteilijoina. Vain kolme prosenttia on palkkasuhteissa. Freelancereita ja yrittäjiä on yhteensä 17 prosenttia.

Työoikeuden professori Seppo Koskisen mielestä vapaat taiteilijat ja yrittäjät saattavat olla muita työntekijäryhmiä alttiimpia seksuaaliselle häirinnälle. Koskinen tulkitsee Taiteilija-lehden kyselyn vastauksia niin, että alan pienet piirit ja taiteilijoiden itsenäinen asema työelämässä näyttävät jopa helpottavan valta-asemassa olevien asiatonta käyttäytymistä. Vaikka vapaan taiteilijan tai yrittäjän asema on muuten itsenäinen, taiteilijat ovat silti hyvin riippuvaisia alan verkostoista ja kollegojen lausunnoista.

Valta-aseman väärinkäyttö korostuu kyselyn vastauksissa:

”Jos uskaltaisin niin haluaisin kertoa näiden henkilöiden nimet, sillä osa heistä on hyvin päättävissä asemissa myös Suomessa kuin myös ulkomailla. Eriten pelottaa se, että uskotaanko minua.”

”Halventavaa nimittelyä. Näyttelyistä poisjättämistä, kun en suostunut naisena huorittelun kohteeksi. ”Kun aina rähiset, me ei oteta sua näyttelyihin”. Taiteilijajärjestön johtokunnan miesjäsenet. Näin myös kävi. Minulta salattiin ostotilaisuuksia ym tietoa, josta olisi ollut hyötyä ammatin kannalta. Myöskin alueellisen taidetoimikunnan miesjäsen, kuvataiteilija on ilmoittanut: Apurahoja et sitten tule saamaan.”

Koskisen mukaan perinteisillä työpaikoilla asiat ovat siinä mielessä paremmin, että yhteisöllisyydellä voidaan jopa estää vallan väärinkäyttöä. Lisäksi työpaikoilla työnantajan on työturvallisuuslain mukaan turvattava työympäristö, ettei esimerkiksi seksuaalista häirintää tai ahdistelua tapahdu. Myös tasa-arvolain mukaan työnantajalla on velvollisuus puuttua työympäristössä tapahtuvaan seksuaaliseen häirintään. Vapailta taiteilijoilta puuttuu työnantaja, luottamusmies tai työsuojeluvaltuutettu, jonka puoleen voisi kääntyä häirintätilanteessa.

Useat lait kieltävät seksuaalisen häirinnän

Koskinen muistuttaa, että vaikka vapailta taiteilijoilta puuttuu työyhteisön tarjoama turva, useat lait suojelevat kaikkia suomalaisia seksuaaliselta häirinnältä.

”Esimerkiksi tasa-arvolaissa, yhdenvertaisuuslaissa, työturvallisuuslaissa ja rikoslaissa kielletään seksuaalinen häirintä. Jokaisen lain mukaan tulee myöskin seuraamuksia seksuaaliseen häirintään syylistyneille ja nämä seuraamukset ovat yleisen rikoslain mukaisia sakkoja tai ehdollista vankeutta taikka työsopimuslain tai virkamieslainsäädännön mukaisia varoituksia, irtisanomisia ja jopa palvelussuhteen purkuja”, kertoo Koskinen.

Tasa-arvolaki ja yhdenvertaisuuslaki velvoittavat niin työpaikkoja, oppilaitoksia kuin palveluntarjoajia puuttumaan organisaatioissa esiintyvään seksuaaliseen häirintään ja syrjimiseen. Koskisen mukaan esimerkiksi galleriat lasketaan niin palveluntarjoajiksi kuin työpaikoiksi.

Koskinen myös pohtii, voisiko yrittäjänä toimivaa kuvataiteilijaa, joka seksuaalisesti häiritsee muita, pitää palveluntarjoajana.

”Silloin, jos kuvataiteilija toimii yrittäjänä, voisi tulla tällainen palveluntarjoaja näkökulma esille. Sehän on tavallaan palveluiden kieltämistä, jos sanovat, etteivät vie sinua eteenpäin tai estävät mahdollisuuden mennä eteenpäin. Tai jos sanovat jollekulle, että tarjoan sinua johonkin näyttelyyn tai kehun sinua näyttelyihin. Sitä voidaan katsoa palvelun tarjoamiseksi ja tätä kautta sitä koskevat yhdenvertaisuuslaki ja tasa-arvolaki.”

Mitä voi tehdä, jos kokee seksuaalista häirintää, eikä tiedä kenen puoleen kääntyä?

Koskinen neuvoo, että aina voi olla yhteydessä esimerkiksi yhdenvertaisuusvaltuutettuun tai tasa-arvovaltuutettuun taikka työsuojelun vastuualueeseen.

”Nämä viranomaiset kyllä ohjaavat oikealle taholle, jos ilmoitus meni väärälle. Rohkeasti kannattaa ottaa yhteyttä”, sanoo Koskinen.

Työsuhteessa olevat voivat lisäksi olla yhteydessä esimieheen, luottamusmieheen tai työsuojeluvalluutettuun.

Vakavissa rikostapauksissa, esimerkiksi seksuaalisen ahdistelun tai raiskauksen yhteydessä, kannattaa tapahtuneesta ilmoittaa myös poliisille. Ilman tällaista uhkaa ei kyseisiä tekoja saada vähentymään. Viime kädessä tämän päätöksen luonnollisesti tekee asianomainen itse, toteaa Koskinen.

Seksuaalinen häirintä on kielletty useiden lakien nojalla

Seksuaalinen häirintä yhdenvertaisuuslaissa:

”Henkilön ihmisarvoa tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukkaava käyttäytyminen on häirintää, jos loukkaava käyttäytyminen liittyy 8 §:n 1 momentissa tarkoitettuun syyhyn ja käyttäytymisellä luodaan mainitun syyn vuoksi henkilöä halventava tai nöyryyttävä taikka häntä kohtaan uhkaava, vihamielinen tai hyökkäävä ilmapiiri.

Työnantajan menettelyä on pidettävä syrjintänä, jos työnantaja saatuaan tiedon siitä, että työntekijä on joutunut työssään 1 momentissa tarkoitetun häirinnän kohteeksi, laiminlyö ryhtyä käytettävissään oleviin toimiin häirinnän poistamiseksi.”

Yhdenvertaisuuslaki 14§ Häirintä.

Seksuaalinen häirintä työturvallisuuslaissa:

”Jos työssä esiintyy työntekijään kohdistuvaa hänen terveydelleen haittaa tai vaaraa aiheuttavaa häirintää tai muuta epäasiallista kohtelua, työnantajan on asiasta tiedon saatuaan käytettävissään olevin keinoin ryhdyttävä toimiin epäkohdan poistamiseksi.”

Työturvallisuuslaki, 28§ Häirintä.

Seksuaalinen häirintä tasa-arvolaissa:

”Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan tässä laissa sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.”

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 7§ Syrjinnän kieltö

Seksuaalinen ahdistelu rikoslaissa:

”Joka koskettelemalla tekee toiselle seksuaalisen teon, joka on omiaan loukkaamaan tämän seksuaalista itsemääräämisoikeutta, on tuomittava, jollei teosta muualla tässä luvussa säädetä rangaistusta, seksuaalisesta ahdistelusta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi”.

Rikoslaki 5a § Seksuaalinen ahdistelu.

Taiteilija

Työterveyslaitoksen tutkija: Jos kohtaat seksuaalista häirintää, älä vähättele kokemustasi

29.11.2017 – Kirjoittaja: Anna Salonen

52 prosenttia Taiteilija-lehden kyselyyn vastanneista ammattikuvataiteilijoista on kokenut seksuaalista häirintää. Kysyimme Työterveyslaitoksen tutkija Heli Ansiolta, mitä taiteilija voi tehdä, jos hän kohtaa seksuaalista häirintää.

Taiteilija-lehti kysyi marraskuun alussa ammattikuvataiteilijoilta, ovatko he kokeneet seksuaalista häirintää tai ahdistelua kuvataiteen kentällä. [Kyselyyn vastasi 140 henkilöä. Heistä hieman yli puolet oli kokenut seksuaalista häirintää ja 38 prosenttia suoranaista ahdistelua.](#)

Osassa vastauksista seksuaalista häirintää on kuvattu hyvin yksityiskoh-
taisesti. On esimerkiksi kerrottu, millaisessa tilanteessa häirintää on ta-
pahtunut, kuka on häirinnyt ja miten.

*Humalassa ollut naiskollega repi kirjaimellisesti vaatteita yltäni yksityisti-
laisuudessa.*

*Useita kertoja erityisesti humalassa olevat vanhemmat miespuoliset kol-
legat ovat esim avajaisten jatkoilla lähennelleet, koskettelleet ja ruinan-
neet ja jatkaneet käytöstä kielloista huolimatta.*

*Kaksi vanhempaa mieskollegaa ”suutelivat” eli tunkivat kieltä suuhuni
täysin väkisin (rusentavan luja ote takaraivostani, en päässyt pois enkä
voinut puhumalla kieltää) liiton pikkujouluissa. Molemmat työttelivät
tässä yhteydessä. Iltatilaisuudessa mieskollega ”halasi” takaapäin, eli pu-
risti rintojani, lopetti hyvin hitaasti kun pyysin, toisti tekonsa hetken
päästä uudestaan.*

Vastaajat toivat myös esille, miltä teko on kohteesta tuntunut.

*Näyttelyn ripustuksen yhteydessä vanhempi mieshenkilö käyttäytyi inhot-
tavasti ja koski minua niin että inhotti.*

Työterveyslaitoksen tutkija **Heli Ansio** korostaa, että on tärkeää pukea
sanoiksi tilanteita, joissa seksuaalista häirintää on koettu. Hän neuvoo
kirjaamaan tapahtuneen tarkasti ylös. Mitä tapahtui, milloin, missä, kuka
oli tekijä, millaisia tunteita koki ja kuinka usein häirintä toistui.

Työterveyslaitos (TTL) on julkaissut verkkosivuillaan ohjeet, miten toimia,
jos kohtaa työpaikalla seksuaalista häirintää. Ensimmäinen ohje on olla
vähättelelemättä tapahtunutta. Ansion mukaan omien kokemusten vähät-
tely on hyvin tyypillistä.

”Siinä kohtaan ollaan jo todella pitkällä, jos uskalletaan kertoa asiasta jol-
lekin tai nostaa asia esille”, Ansio sanoo.

TTL neuvoo reagoimaan häiritsevään käytökseen heti. Ohjeena on ottaa
asia puheeksi häiritsijän kanssa ja kertoa tälle, mikä hänen käytökses-
sään oli häiritsevää. Ansio huomauttaa, että häiritsijät eivät välttämättä
aina tiedä tekojensa olleen toisen mielestä ei-toivottuja.

”Se, että jotenkin pystyy verbalisoimaan, mitä ylipäänsä tapahtui ja mikä siinä oli epämiellyttävää tai kiusallista. Se on yksi askel kohti sitä, että ilmiö tulee tunnistettavaksi ja sellaiseksi, että siitä voidaan puhua ja että siihen voidaan puuttua”, sanoo Ansio.

Ansio korostaa puhumisen ja asioiden maltillisesti esiintuomisen olevan avain kulttuurin muuttumiseen asian ympärillä.

Seksuaaliseen häirintään liittyvät vallankäytönrakenteet ovat ongelma monilla aloilla

Useissa Taiteilija-lehden kyselyn vastauksissa ahdistelijan kerrotaan olevan vanhempi mies. Ansio näkee asian kulttuurisena kysymyksenä. Vielä muutama vuosikymmen sitten taiteilijakenttä oli huomattavasti miesvaltaisempi kuin nyt. Nyt ollaan päästy tilanteeseen, jossa sukupuolten kirjo alalla on laajentunut nopeasti. Ansion mukaan ollaan tilanteessa, jossa kaikkien sukupuolten pitäisi tulla asiallisesti toimeen kaikkien kanssa.

Hän huomauttaa, että kuvataiteen kentällä on monenlaisia sukupuolia ja seksuaalisuuksia. Esimerkiksi miesten miehiin kohdistama seksuaalinen häirintä saattaa olla vielä vaietumpaa kuin miesten naisiin kohdistama häirintä. Ansio kuitenkin kokee, että nuoremmalle sukupolvelle käsitys tasa-arvosta on iskostunut paremmin.

Ansion mukaan seksuaalisesta häirinnästä ja siihen liittyvistä valtarakenteista puhutaan hyvin yksipuolisesti. Olisi tärkeää kiinnittää huomiota myös muuhun kuin sukupuoleen tai ikään.

Ansion mukaan seksuaalisesta häirinnästä ja siihen liittyvistä valtarakenteista puhutaan hyvin yksipuolisesti. Hänen mukaansa olisi tärkeää kiinnittää huomiota myös muihin asioihin kuin vain sukupuoleen tai ikään. Taidekentällä ei ole esimerkiksi tutkittu, kokevatko ulkomaalaistaustaiset kielivähemmistöön kuuluvat taiteilijat enemmän vai vähemmän seksuaalista häirintää kuin muut taiteilijat? Tai kokevatko koulutetut taiteilijat enemmän vai vähemmän häirintää kuin vähemmän koulutetut taiteilijat?

Liittyykö seksuaaliseen häirintään aina vallankäyttöä?

Ansio miettii hetken ja vastaa kyllä, ei-toivottuun käytökseen liittyy aina vallankäyttöä.

Ansio toteaa seksuaaliseen häirintään liittyvien vallankäytönrakenteiden olevan ongelma jokaisella alalla – ei pelkästään kuvataidealalla. Hän pohtii, että yhtäältä yksin työskenteleminen saattaa jopa suojata kuvataiteilijoita häirinnältä.

”Kun työskentelee yksin, on vähemmän kontaktissa toisten kanssa kuin, jos työtä tehtäisiin tiiviisti ryhmissä kuten esimerkiksi teatteri ja elokuva-alalla tehdään.”

Vapaasti ja itsenäisesti työskenteleminen tuo toisaalta turvattomuutta tilanteissa, joissa koetaan kollegan aiheuttamaa seksuaalista häirintää, eikä olla minkään organisaation tai työsuhteen suojissa. ”Ei ole niitä henkilöitä tai tahoja, joihin voisi ottaa yhteyttä ja joilla olisi poweria puuttua tilanteeseen ja ottaa häiritsijä puhutteluun tai jopa lomauttaa tai irtisanoa hänet”, sanoo Ansio.

”Viime kädessä voi aina soittaa poliisille.”

TTL on kiinnostunut selvittämään itsensä työllistäjien kokemuksia epäasiallisesta kohtelusta

”Pelon ja vaientamisen hälventämisessä (seksuaalisen häirinnän) näkyväksi tekeminen ja asiallinen tiedon tuominen ovat avainasemassa. Asia herättää paljon tunteita, joten asiallisuus, tyyneys ja tekojen konkretisointi ovat parhaita aseita tämän ilmiön kitkemiseen”, sanoo Ansio.

Työterveyslaitoksella ollaan hänen mukaan kiinnostuneita selvittämään yksin työtätekevien itsensä työllistäjien kokemuksia erilaisista työhön liittyvistä kaltoin kohtelun tilanteista. Ansiosta olisi kiinnostavaa myös

päästä rakentamaan selvityksen pohjalta toimivia käytäntöjä, miten epäasialliseen kohteluun voisi puuttua, kun ei ole työsuhteen tai työnantajan tarjoamaa turvaa.

Toimi näin, jos kohtaat seksuaalista häirintää:

Älä vähättele tapahtunutta.

Reagoi välittömästi, älä oleta, että käytös loppuu, jos sitä ei ole huomaavinaan.

Ota asia heti puheeksi häiritsevästi käyttäytyvän kanssa. Hän ei itse välttämättä tiedä, että hänen käyttäytymisensä koetaan häiritsevänä.

Kerro, minkälaisen käyttäytymisen olet kokenut häiritsevänä.

Pyydä apua.

Lähde: Työterveyslaitos

Suomen Taiteilijaseuran sivuilla on [lista tahoista, jotka tarjoavat apua seksuaalisen häirintän uhrille](#)